

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi sairausvakuutuslakia, takuueläkkeestä annettua lakia, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annettua lakia sekä määräaikaista lakia työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön paluun edistämisestä. Esityksellä toteutettaisiin julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2019-2022 päätetyt parannukset eri tulonsiirtoihin ja lisätään vanhempainpäivärahan saajien yhdenvertaisuutta.

Takuueläkkeen määrää korotettaisiin. Kuntoutuksen toteutumisen turvaamiseksi nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan vähimmäismäärä korotettaisiin vuoden 2019 alusta siten, että se säilyisi takuueläkkeen tasoisena. Lisäksi työkyvyttömyyseläkkeen leppämäänjättämisen minimiansaintaraja korotettaisiin takuueläkkeen suuruiseksi.

Myös sairausvakuutuslain mukaisia vähimmäismääräisiä päivärahoja korotettaisiin. Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaiseen viittaussäännökseen perustuen korotus koskisi myös vähimmäismääräistä kuntoutusrahaa. Lisäksi työpaikkakassoja koskeviin säännöksiin ehdotetaan muutoksia.

Sairausvakuutuslain mukaisiin vanhempainpäivärahoihin esitetään muutoksia lapsiperheiden aseman parantamiseksi. Adoptiovanhemman vanhempainrahakautta pidennettäisiin. Lisäksi ehdotetaan, että kaikilla lapsen oman perheensä ulkopuolelta adoptoivilla olisi oikeus vanhempainrahaan. Isyysraha myönnettäisiin jatkossa monikkoperheiden isille pidennettynä. Lapsesta yksin huolehtivalle äidille tulisi oikeus vanhempainrahakauden pidennykseen. Lisäksi laissa täsmennettäisiin, ettei kunnallisen luottamustoimen hoitamista pidettäisi vanhempainpäivärahan maksamiseen vaikuttavana ansiotyönä.

Sairausvakuutuslain mukaisten lääkekorvausten vuosiomavastuuosuutta alennettaisiin. Lisäksi vuoden 2011 maaliskuun alusta voimassa ollutta väliaikaista lakimuutosta sairaanhoitokorvauksen maksamisesta julkisissa tiloissa annetusta yksityisestä terveydenhuollon palvelusta jatkettaisiin vuoden 2022 loppuun asti.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan toteuttavaksi teknisluonteisia muutoksia ja korjauksia eri etuuslakeihin.

Esitys liittyy valtion vuoden 2019 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019. Sairausvakuutuslain vanhempainpäivärahoja koskevat muutokset tulisivat kuitenkin voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2019. Sairaanhoitokorvauksen maksamista julkisiin tiloihin koskeva säännös olisi voimassa 31 päivään joulukuuta 2022.

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Juha Sipilän hallituksen 11.4.2018 sopimassa julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2019-2022 päätettiin etuuskien lisäämisestä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vahvistamiseksi. Hallitus piti tärkeänä, että eriarvoisuutta vähennetään eri tulonsiirtojen kautta. Hallituksen mukaan ensisijaisiin etuuksiin on panostettava niin, että ne kohdentuvat vaikeimmissa elämäntilanteissa oleville, kuten sairaille.

Eriarvoisuuden vähentämiseksi ja ensisijaisen etuuden painottamiseksi hallitus päätti korottaa sairausvakuutuslain mukaisia vähimmäismääräisiä päivärahoja työmarkkinatukea vastaavalle tasolle. Lisäksi hallitus päätti kohdentaa kaikkein pienituloisimpien eläkeläisten takuueläkkeen korottamiseen 10 miljoonaa euroa. Hallitus päätti myös kohdentaa lääkkeiden vuosiomavastuurajan alentamiseen 5 miljoonaa euroa.

Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2019-2022 hallitus päätti myös vahvistaa perhevapaiden yhdenvertaisuutta. Kaikkien pienituloisimpien pikkulapsiperheiden perusturva paranee, kun vanhempainpäivärahat nousevat samalla, kun vähimmäispäivärahoja korotetaan. Adoptiovanhempain vanhempainrahakautta päätettiin pidentää 233 arkipäivään lapsen hoitoonottamisesta lukien. Vanhempainrahaoikeus päätettiin myöntää kaikille lapsen perheen ulkopuolelta adoptoiville vanhemmille. Myös lapsesta yksin huolehtivan äidin vanhempainpäivärahoikeutta päätettiin pidentää. Lisäksi päätettiin pidentää monikkoperheen isän isyysrahakautta, kun samalla kertaa perheeseen tulee useampi lapsi. Lisäksi sairausvakuutuslakia päätettiin muuttaa siten, että kunnallisen tai maakunnallisen luottamustoimen hoitamista ei pidetä ansiotyönä, joka aiheuttaa vanhempainpäivärahan maksamisen vähimmäismääräisenä.

Tämän esityksen tavoitteena on toteuttaa pääministeri Juha Sipilän hallituksen vuosien 2019-2022 julkisen talouden suunnitelmassa päättämät muutokset takuueläkkeeseen, sairausvakuutuslain mukaisiin vähimmäismääräisiin päivärahoihin, vanhempainpäivärahoihin ja lääkekorvauksiin. Lisäksi esityksessä ehdotetaan toteuttavaksi tekniluonteisia muutoksia ja korjauksia eri etuuslakeihin.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Takuueläke, kuntoutusraha ja työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättäminen

Takuueläkkeestä säädetään takuueläkkeestä annetussa laissa (703/2010; takuueläkelaki). Takuueläkkeen tarkoituksena on turvata Suomessa asuvan eläkkeensaajan toimeentuloa maksamalla hänelle valtion varoista eläkettä, jos hänen eläkkeensä eivät muutoin riitä kohtuulliseen toimeentuloon. Takuueläke turvaa Suomessa asuvalle henkilölle vähimmäiseläkkeen, joka on 775,27 euroa kuukaudessa vuonna 2018, jos kaikki hänen eläkkeensä ennen verotusta ovat yhteensä enintään 768,59 euroa kuukaudessa. Takuueläkettä pienentävät kaikki muut eläkkeet Suomesta ja ulkomailta. Ne vähennetään takuueläkkeen täydestä määrästä täysimääräisinä. Takuueläke otettiin käyttöön vuonna 2011. Takuueläkkeen määrää tarkistetaan kansaneläkeindeksin mukaan. Lisäksi takuueläkkeen määrää korotettiin indeksikorotuksesta erillisellä korotuksella viimeksi vuoden 2018 alusta.

STM luonnos 22.8.2018

Kuntoutuslaissa säädetään muun muassa nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan vähimmäismäärästä. Vähimmäismääriä koskevaa säännöstä sovelletaan, jos kuntoutujalla ei ole oikeutta määrältään suurempaan kuntoutusrahan kuntoutuslain muiden säännösten nojalla. Nuoren kuntoutusraha ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusraha määräytyvät samalla tavoin kuin muut kuntoutusrahat eli joko työtulojen tai edeltävän etuuden perusteella. Kuntoutusraha on vähimmäismäärän suuruinen, jos kuntoutusrahaa ei edellä mainituilla perusteilla voida määrittää suuremmaksi. Käytännössä nuoren kuntoutusrahan määrä on työtulojen puuttumisen vuoksi aina vähimmäismäärän suuruinen. Kuntoutuslain 67 §:n perusteella 35 §:n mukaan määräytyvä maksussa oleva kuntoutusraha sekä 35 §:ssä tarkoitettu kuntoutusrahan vähimmäismäärä tarkistetaan kalenterivuositain noudattaen kansaneläkeindeksistä annettua lakia.

Nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan vähimmäismäärä korotettiin takuueläkkeen tasolle vuoden 2017 alusta voimaan tulleella lailla (990/2017). Lakimuutoksen tavoitteena oli kannustaa osatyökykyisiä nuoria ja työelämään kiinnittymättömiä osatyökykyisiä aikuisia hakeutumaan ammatilliseen kuntoutukseen työkyvyttömyyseläkkeen sijaan ja tukea heitä ammatilliseen kuntoutumiseen, opiskeluun ja työllistymiseen sekä ehkäistä työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisiä. Lisäksi tavoitteena oli lisätä järjestelmän selkeyttä ja kannustavuutta. Vuonna 2018 kuntoutuslain 35 §:n mukainen nuoren kuntoutusraha ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettava kuntoutusraha on 31,02 euroa arkipäivältä.

Kansaneläkejärjestelmässä on vuodesta 1999 ollut mahdollista jättää työkyvyttömyyseläke lepäämään ansiotulojen ylittäessä ansaintarajan. Vuoden 2010 alusta voimaan tulleella määrää aikaisella lailla työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön paluun edistämiseksi (738/2009; lepäämislaki) työkyvyttömyyseläkkeen lepäämäänjättämismahdollisuus laajennettiin koskemaan myös työeläkelakien mukaisia työkyvyttömyyseläkkeitä sekä kansaneläkelain (568/2007) mukaisia määräaikaisia työkyvyttömyyseläkkeitä. Määräaikainen laki on voimassa vuoden 2020 loppuun. Lepäämislain mukaan työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen keskeytetään ja eläke jätetään lepäämään, jos työkyvyttömyyseläkkeen saajan työansiot ylittävät laissa säädetyt ansaintarajat. Lepäävänä olevan työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen aloitetaan ilman työkyvyn arviointia uudelleen eläkkeensaajan ilmoitettua eläkelaitokselle työskentelynsä päättymisestä tai työansioidensa vähentymisestä enintään ansaintarajan suuruisiksi. Lakia sovelletaan myös työkyvyttömyyseläkkeenä myönnettyihin takuueläkkeisiin. Työkyvyttömyyseläkkeen ohella ansaittavien työansioiden kiinteä euromääräinen alaraja on tällä hetkellä 737,45 euroa kuukaudessa (vuoden 2018 indeksitasossa). Euromääräistä rajaa sovelletaan myös työuraeläkkeeseen sekä työeläkelakien mukaiseen kuntoutusrahaan.

Lepäämislaki antaa työkyvyttömyyseläkkeellä oleville henkilöille mahdollisuuden kokeilla töihin palaamista ilman pelkoa työkyvyttömyyseläkkeen lakkauttamisesta. Lisäksi laki luo työkyvyttömyyseläkettä saaville henkilöille edellytykset osallistua jäljellä olevalla työkyvyllään työelämään ja mahdollistaa esimerkiksi satunnaisten ja lyhytaikaisten töiden vastaanottaminen.

Lepäämislain kiinteä euromääräinen ansaintaraja nostettiin takuueläkkeen tasolle, kun takuueläke otettiin käyttöön vuonna 2011. Tällöin euromääräinen ansaintaraja myös sidottiin indeksiin, jotta raja nousisi vuosittain samalla tavoin kuin takuueläke. Ansaintarajaa ei kuitenkaan ole nostettu samalla, kun takuueläkkeeseen on tehty indeksikorotuksista erillisiä korotuksia, jolloin se on jäänyt takuueläkkeen tasoa alhaisemmaksi. Näin ollen takuueläkettä saavan henkilön tulot voivat työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämisen vuoksi alentua takuueläkkeen määrää pienemmiksi työntekijöiden kokeilemisen seurauksena.

2.2 Sairausvakuutuslain mukaiset päivärahat

2.2.1 Sairausvakuutuslain mukaisten päivärahaetuuksien ja kuntoutusrahan määräytyminen sekä vähimmäismääräiset päivärahat

Sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaiset päivärahaetuudet eli sairauspäiväraha, vanhempainpäivärahat sekä erityishoitoraha määräytyvät pääsääntöisesti työkyvyttömyyden, vanhempainpäiväraha-oikeuden tai erityishoitoraha-oikeuden alkamista edeltäneenä vuonna toimitetussa verotuksessa todettujen tulojen perusteella. Vakuutetulla on sairausvakuutuslain mukaan oikeus sairauspäivärahaan tulojen perusteella, jos hänen vuosityötulonsa tai arvioidut vuosityötulonsa ovat vuonna 2018 vähintään 1 428 euroa.

Tietyissä tilanteissa vakuutetulla on mahdollisuus esittää työtulot verotuksessa todettujen tulojen lisäksi työkyvyttömyytensä, vanhempainpäiväraha-oikeutensa taikka erityishoitoraha-oikeutensa alkamista välittömästi edeltäneiden kuuden kuukauden ajalta. Näitä tuloja voidaan käyttää päivärahan määräytymisperusteena, jos ne ovat jatkuvasti olleet kahdella kerrottuna vähintään 20 prosenttia suuremmat kuin edellä mainitut verotuksessa todetut työtulot.

Sairausvakuutuslain mukaisen päivärahaetuuden määrä voi määräytyä myös edeltävän etuuden perusteella, jos vakuutettu on ennen työkyvyttömyyttä, vanhempainpäiväraha-oikeutta tai erityishoitoraha-oikeutta saanut työttömyysetuutta, opintorahaa tai kuntoutusrahaa.

Jos vakuutettu on sairaus- tai vanhempainpäiväraha- tai erityishoitoraha-oikeuden alkamista edeltävien neljän kuukauden aikana saanut työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista työttömyysetuutta, hänelle maksettava sairaus- ja vanhempainpäiväraha tai erityishoitoraha on vähintään 86 prosenttia hänelle maksetun etuuden määrästä. Sairaus- ja vanhempainpäiväraha ja erityishoitoraha ovat vähintään opintorahan kuukausimäärän kahdeskymmenesviidesosa, jos vakuutettu on etuuskauden alkamista edeltävien neljän kuukauden aikana saanut opintotukilain (65/1994) mukaista opintorahaa. Sairaus- ja vanhempainpäiväraha ja erityishoitoraha ovat vähintään kuntoutusrahan suuruisia, jos vakuutettu on etuuskauden alkamista edeltävien kuuden kuukauden aikana saanut kuntoutuslain mukaista kuntoutusrahaa. Jos vakuutettu on saanut vastaavana aikana työeläkelakien mukaista kuntoutusrahaa, osakuntoutusrahaa tai kuntoutusavustuksena maksettavaa kuntoutusrahaa, sairaus- ja vanhempainpäiväraha ja erityishoitoraha ovat vähintään vakuutetulle suoritetun kuntoutusrahan kuukausimäärän kahdeskymmenesviidesosa. Tällöin ei kuitenkaan oteta huomioon kuntoutuslain mukaista 10 prosentin korotusta eikä työeläkelakien mukaista 33 prosentin korotusta. Jos vakuutettu on saanut sairaus- tai vanhempainpäivärahan taikka erityishoitorahan alkamista edeltäneenä aikana useampaa kuin yhtä edellä mainituista etuuksista, sairaus- ja vanhempainpäivärahan ja erityishoitorahan perusteena käytetään sitä etuutta, jota vakuutettu on viimeksi saanut. Sairausvakuutuslain perusteella vakuutetulla on oikeus vanhempainpäivärahaan ja erityishoitorahaan edeltävän etuuden perusteella edellyttäen, että edeltävä etuus oikeuttaa päivärahaetuuden vähimmäismäärää suurempaan etuuteen. Vakuutetulla on oikeus saada vanhempainpäiväraha ja erityishoitoraha vähimmäispäivärahaetuuden suuruisena, jos etuus jäisi työtulon tai edeltävän etuuden perusteella vähimmäismääräistä päivärahaetuutta pienemmäksi.

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005, jäljempänä kuntoutuslaki) mukainen kuntoutusraha lasketaan kuten sairauspäivärahan määrä. Amma-

STM luonnos 22.8.2018

tillisen kuntoutuksen ajalta kuntoutusrahan määrä päivältä on kuitenkin 75 prosenttia sairausvakuutuslain joko toimitettuun verotukseen perustuvan työtulon tai vakuutetun esittämän työtulon kolmassadasosasta. Jos kuntoutuja on kuntoutusrahan alkamista edeltävien neljän kuukauden aikana saanut työttömyysturvalain mukaista työttömyysetuutta tai opintotukilain mukaista opintorahaa, kuntoutusrahana maksetaan kuntoutuksen alkaessa vähintään sairausvakuutuslain mukaan edeltävän etuuden perusteella määräytyvä euromäärä lisättyä 10 prosentilla. Jos kuntoutuja on edeltävien neljän kuukauden aikana saanut useampaa kuin yhtä edellä mainituista etuuksista, kuntoutusraha lasketaan sen etuuden määrän perusteella, joka näistä on suurin. Jos kuntoutuja on saanut kuntoutuksen alkamista edeltävien kuuden kuukauden aikana kuntoutuslain tai työeläkelakien mukaista kuntoutusrahaa, kuntoutusraha on vähintään tämän aiemman kuntoutusrahan suuruinen. Tällöin ei kuitenkaan oteta huomioon kuntoutuslain mukaista 10 prosentin korotusta eikä työeläkelakien mukaista 33 prosentin korotusta.

Jos päiväraha jäisi työtulojen tai edeltävän etuuden perusteella vähimmäismääräistä pienemmäksi, päiväraha maksetaan vähimmäismääräisenä. Vuonna 2018 sairausvakuutuslain mukaisen päivärahan vähimmäismäärä on 24,64 euroa päivässä. Vähimmäismääräistä sairauspäiväpäivärahaa maksetaan sen jälkeen kun 55 kalenteripäivää on kulunut työkyvyttömyyden alkamisesta. Äitiys- ja vanhempainraha maksetaan vanhemmalle vähimmäismäärän suuruisena silloin, jos vanhempi on samanaikaisesti ansiotyössä tai omassa työssä tai opiskelee päätoimisesti ja saa opintotukilain mukaista opintorahaa. Isyysraha maksetaan vähimmäismääräisenä varusmiespalveluksessa vakinaisessa väessä, aseettomana, reserviläisenä tai nostoväkeen kuuluvana puolustusvoimien palveluksessa taikka siviilipalvelusmiehenä olevalle sekä opintotukilain mukaista opintorahaa saavalle. Vanhempainpäiväraha maksetaan vähimmäismäärän suuruisena myös silloin, jos vakuutettu saa vanhuuseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä tai täyttä työkyvyttömyyseläkettä kansaneläkelain, työeläkelakien, liikennevakuutuslain tai tapaturmalakien perusteella taikka työeläkelakien mukaista työuraeläkettä.

Sairausvakuutuslain mukaisia vähimmäispäivärahoja tarkistetaan vuosittain kansaneläkeindeksistä annetun lain mukaisesti. Hallitus on julkisen talouden suunnitelmassaan päättänyt, että kansaneläkeindeksisidonnaisten etuuksien indeksikorotukset jätetään tekemättä vuosina 2017–2019. Indeksijäädytys ei kuitenkaan koske toimeentulotukea, vaan toimeentulotukeen tehtävän tasokorotuksen johdosta toimeentulotuen perusosan määrä nousee pysyvän lainsäädännön mukaista indeksin muutosta vastaavasti.

Sairaus- ja vanhempainpäivärahan, erityishoitorahan ja kuntoutusrahan vähimmäismäärää on viimeksi indeksikorotuksen sijasta korotettu vuoden 2018 alusta voimaan tulleella tasokorotuksella (1135/2017) 23,73 euroa kuukaudessa eli 593,25 eurosta 616 euroon kuukaudessa. Vähimmäismäärän korottamisen tarkoituksena oli nostaa vähimmäismäärän nettomäärä suuremmaksi kuin toimeentulotuen perusosa, jotta vähimmäismäärään oikeutetut henkilöt olisivat lähtökohtaisesti oikean etuusjärjestelmän piirissä. Vuonna 2018 vähimmäispäivärahan nettomäärä 492,80 euroa ylittää 20 prosentin veroasteella laskettuna niukasti toimeentulotuen perusosan (491,21 euroa). Vuonna 2017 vähimmäispäiväraha jäi nettona noin 13 euroa toimeentulotukea pienemmäksi.

Vuonna 2017 vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa sai 4 prosenttia sairauspäivärahan saajista. Suurin osa heistä oli opiskelijoita tai kotitaloustyössä olevia, joista molemmista noin puolet sai vähimmäismääräistä päivärahaa. Vanhempainpäivärahan saajista vähimmäismääräistä päivärahaa muusta syystä kuin työssäolon takia sai 11,7 prosenttia äideistä ja 2,8 prosenttia isistä.

Vähimmäismääräisellä sairauspäivärahalla elävien toimeentulotuen saaminen ei ole vähentynyt vuosien 2017 ja 2018 välillä. Yli kolmannes huhtikuussa 2018 vähimmäismääräistä sairauspäivärahaa saaneista sai saman kuukauden aikana myös toimeentulotukea. Osuus kasvoi edellisestä vuodesta kolmella prosenttiyksiköllä. Kasvua oli erityisesti alle 40-vuotiaiden ikäryhmissä sekä mielen-terveyden häiriöiden perusteella päivärahaa saaneiden joukossa. Tässä ryhmässä toimeentulotukea saaneiden osuus nousi yli 40 prosenttiin. Vähimmäismääräisen päivärahan korotus ei siten näytä vähentäneen toimeentulotuen saajien määrää. Korotus oli melko pieni, eikä perusturvaetuuden suuruus suhteessa toimeentulotuen perusosaan yksinään määritä toimeentulotuen tarvetta.

Vähimmäismääräinen sairauspäiväraha on jäänyt selvästi jälkeen vähimmäismääräisistä työttömyysetuuksista. Vuonna 2018 peruspäivärahan ja työmarkkinatuen määrä on 697 euroa kuukaudessa. Työttömien perusturvan taso erkaantui vähimmäispäivärahoista vuonna 2012, jolloin työttömyysturvaan tehtiin mittava tasokorotus ja vähimmäispäivärahat jäivät ennalleen.

Hallitus on julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2019-2022 päättänyt korottaa vähimmäismääräisiä päivärahoja työmarkkinatuen tasolle vuoden 2019 alusta. Vähimmäismääräisten päivärahojen korottaminen työmarkkinatuen tasolle tasaa eri etuusjärjestelmien piirissä olevien tuensaajien välisiä eroja ja yhtenäistää etuusjärjestelmää. Korotus vähentää myös joidenkin vähimmäismääräistä päivärahaa saavien asiakkaiden kotitalouksien toimeentulotuen tarvetta.

2.2.2 Vanhempainpäivärahat

Oikeus vanhempainpäivärahoihin ja vanhempainvapaisiin

Vanhempainpäivärahojen tarkoituksena on korvata raskauden, synnytyksen tai lapsen hoidon vuoksi ansiotyöstään pois jäävälle vanhemmalle vapaasta aiheutuvaa ansionmenetystä sekä taata tulottomille perusturva. Vanhempainpäivärahoja ovat äitiys-, erityisäitiys-, isyys- ja vanhempainraha. Vanhempainpäivärahan saamisen edellytyksenä on, että henkilö on ollut sairausvakuutuslain mukaisesti Suomessa vakuutettu vähintään 180 päivää välittömästi ennen laskettua synnytysaikaa tai adoptiolapsen hoitoon ottamista. Suomessa vakuutettuna oloaikaan rinnastetaan aika vakuutettuna toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai sellaisessa valtiossa, jossa sovelletaan unionin lainsäädäntöä.

Sairausvakuutuslain mukaan vanhempainpäivärahaa koskevia säännöksiä sovelletaan isään tai muuhun vakuutettuun, joka on avioliitossa lapsen äidin kanssa eikä asu väliin rikkoutumisen vuoksi hänestä erillään. Lisäksi vanhempainpäivärahaa koskevia säännöksiä sovelletaan vakuutettuun, joka jatkuvasti elää lapsen äidin kanssa yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa. Säännöksiä ei kuitenkaan sovelleta vakuutettuun, joka jatkuvasti elää adoptiovanhemman kanssa yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa. Pääsäännöstä poiketen lapsen isällä on lapsen hoidosta vastatessaan oikeus isyysrahaan ja vanhempainrahaan siitä huolimatta, että lapsen äiti ja isä eivät elä yhteisessä taloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa.

Työntekijän oikeudesta jäädä pois työstään raskauden ja synnytyksen sekä lapsen hoidon vuoksi säädetään työsopimuslaissa (55/2001, 4 luku). Sairausvakuutuslain mukaisiin vanhempainpäivärahaetuuksiin on kuitenkin oikeus riippumatta siitä, sovelletaanko henkilöön työsopimuslakia eli riippumatta siitä, onko hän työsuhteessa vai ei.

Äitiysrahakausi

Äitiysrahaa maksetaan naiselle raskauden ja synnytyksen perusteella yhteensä 105 arkipäivältä. Äitiysrahakausi alkaa aikaisintaan 50 ja viimeistään 30 arkipäivää ennen laskettua synnytyisaikaa. Äitiysrahan maksaminen varhennettuna 31-50 arkipäivältä ennen laskettua synnytyisaikaa edellyttää, ettei vakuutettu ole tuona aikana ansiotyössä. Muilta osin äitiysrahakaudella voi sairausvakuutuslain nojalla olla ansiotyössä tai muussa omassa työssä. Tällöin äitiysraha maksetaan vähimmäismääräisenä.

Äitiysrahaan on oikeus naisella, jonka raskaus on kestänyt vähintään 154 päivää. Äitiysrahaa ei kuitenkaan makseta, jos raskaus on keskeytetty raskauden keskeyttämisestä annetun lain (239/1970) nojalla.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu ja tasa-arvovaltuutettu ovat pitäneet yhdenvertaisuuden näkökulmasta ongelmallisena, että äitiysrahaa on mahdollista saada silloin, kun sikiö kuolee kohtuun tai kuolee synnytyksessä raskauden keskeydyttyä spontaanisti 154 päivän jälkeen, mutta ei tilanteissa, joissa raskaus joudutaan keskeyttämään 154 päivän jälkeen sikiön terveydentilan vuoksi. Äitiysrahan saaminen siis riippuu siitä, onko raskaus keskeytetty vai ei. Valtuutetut ovat todenneet, että myös naisilla, joille on tehty raskauden keskeytys, on tarve äitiysvapaaseen, ja että on kohtuutonta evätä äitiysraha heiltä etenkin, kun rinnasteisiksi katsottavissa tilanteissa sitä maksetaan.

Isyysrahakausi

Isyysraha-oikeus alkaa lapsen syntymäpäivästä tai adoptiolapsen hoitoon ottamispäivästä. Isyysrahaa maksetaan yhteensä enintään 54 arkipäivältä, kuitenkin siten, että äitiys- ja vanhempainrahakauden aikana isyysrahaa maksetaan enintään 18 arkipäivältä. Loput isyysrahapäivät tulee käyttää äitiys- ja vanhempainrahakauden jälkeen siihen mennessä, kun lapsi täyttää kaksi vuotta tai adoptiolapsen hoitoon ottamisesta on kulunut kaksi vuotta. Isyysrahapäivien määrä on sama riippumatta siitä, syntyykö tai adoptoidaanko samalla kertaa yksi vai useampi lapsi.

Isyysrahaan on oikeus, jos isä osallistuu lapsen hoitoon eikä ole samaan aikaan ansiotyössä tai muussa omassa työssä lukuun ottamatta omassa kotitaloudessa suoritettavaa työtä. Äitiys- ja vanhempainrahakaudella maksettava isyysraha voidaan jakaa enintään neljään jaksoon ja äitiys- ja vanhempainrahakauden jälkeen maksettava isyysraha enintään kahteen jaksoon.

Jos perheessä alkaa uusi vanhempainpäiväraha-kaus uuden lapsen perusteella, isä ei menetä edellisen lapsen perusteella pitämättä olevia isyysrahapäiviä. Näin ollen isällä voi olla samanaikaisesti oikeus isyysrahapäiviin sekä aiemman että uuden lapsen perusteella. Isyysrahaa maksetaan kuitenkin samalta ajalta vain yhden lapsen perusteella.

Jos perheeseen syntyy tai adoptoidaan uusi lapsi ennen kuin edellinen lapsi on täyttänyt kaksi vuotta, isä voi pitää edellisen lapsen perusteella myönnettäviä isyysrahapäiviä samaan aikaan, kun äiti saa äitiys- tai vanhempainrahaa uuden lapsen perusteella. Tällöin isä voi pitää edelliseen lapseen perustuvia isyysrahapäiviä enintään 24 samanaikaisesti äidin äitiys- ja vanhempainrahakauden kanssa. Nämä isyysrahapäivät on pidettävä yhdessä jaksossa. Lisäksi isä voi pitää uuden lapsen syntymään tai adoptioon perustuvia isyysrahapäiviä enintään 18 samanaikaisesti äidin äitiys- ja vanhempainrahakauden kanssa.

STM luonnos 22.8.2018

Myös vanhemmalla, joka ei elä lapsen äidin kanssa yhteisessä taloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa ja joka vastaa lapsen hoidosta, on oikeus isyysrahaan lapsen hoitoon ottamisesta lähtien. Lisäksi biologisen äidin avio- tai avopuolisolla oikeus isyysrahaan, vaikka hän ei olisi lapsen juridinen vanhempi.

Vanhempainraha

Vanhempainrahaan on oikeus välittömästi äitiysrahakauden päätyttyä vanhempien sopimuksen mukaan jommallakummalla vanhemmista tai biologisen äidin avio- tai avopuolisolla.

Vanhempainrahaa maksetaan yhden lapsen syntymän perusteella enintään 158 arkipäivältä. Jos samalla kertaa on syntynyt useampia lapsia, suoritusaikaa pidennetään 60 arkipäivällä lasta kohti toisesta lapsesta alkaen. Pidennysjakson voi käyttää joko äitiys- tai vanhempainrahakauden aikana siten, että molemmat vanhemmat ovat yhtä aikaa hoitamassa lapsia, tai vanhempainrahakauden jatkoksi.

Jos lapsi syntyy ennenaikaisesti ja äitiysrahakausi on tästä syystä alkanut aikaisemmin kuin 30 arkipäivää ennen laskettua synnytysaikaa, pidennetään vanhempainrahakautta niin monella päivällä kuin äitiysrahakausi on aikaistunut.

Vanhemmat voivat jakaa vanhempainrahakauden siten, että kummallekin voidaan maksaa enintään kaksi vanhempainrahajaksoa. Vanhempainrahajaksojen pituutta ei ole rajoitettu. Työsopimuslain mukaan työntekijällä on oikeus pitää vanhempainvapaa enintään kahdessa osassa, joiden tulee olla vähintään 12 arkipäivän pituisia.

Vanhempainraha voidaan maksaa osittaisena molemmille vanhemmille samanaikaisesti. Osittaisen vanhempainrahan maksamisen edellytyksenä on, että vanhemmat ovat kumpikin sopineet työnantajansa kanssa osa-aikatyöstä vanhempainrahakaudella siten, että kummankin työaika ja palkka on vähintään 40 ja enintään 60 prosenttia alalla sovellettavasta kokoaikaisen työntekijän enimmäistyöajasta ja kokoaikatyön palkasta.

Vanhempainrahan maksamisen edellytyksenä on, että lapsen äiti on käynyt jälkitarkastuksessa terveydentilansa selvittämiseksi aikaisintaan viiden ja viimeistään 12 viikon kuluttua synnytyksestä. Todistus jälkitarkastuksesta on myös isälle tai äidin puolisolle maksettavan vanhempainrahan edellytys.

Lapsen isällä, joka ei elä lapsen äidin kanssa yhteisessä taloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa ja joka vastaa lapsen hoidosta, on oikeus vanhempainrahaan lapsen hoitoon ottamisesta lähtien. Jos isän oikeus vanhempainrahaan alkaa jo äitiysrahakaudella, vanhempainrahakautta pidennetään niin monella arkipäivällä kuin lapsen hoitoon ottamisesta on äitiysrahakauden päättymiseen.

Monikkoperheiden vanhempainpäivärahat

Monikkoperheellä tarkoitetaan perhettä, johon on syntynyt samalla kertaa yhtä useampi lapsi. Vastaavat vanhempainpäivärahasäännökset koskevat myös adoptioperheitä, joihin on samalla kertaa adoptoitu useampi lapsi, vaikka lapset olisivatkin eri ikäisiä.

Yhtä useamman lapsen syntyminen tai adoptointi perheeseen samalla kertaa on huomioitu vanhempainrahakauden pituudessa siten, että monikkoperheissä vanhempainrahakausi on pidempi kuin

vanhemmilla, joille syntyy yksi lapsi tai jotka adoptoivat yhden lapsen. Isyysraha monikkoperheessä ei sen sijaan ole lapsikohtainen. Voimassa olevan lainsäädännön perusteella vanhemmalla, jonka lapset syntyvät tai adoptoidaan samaan aikaan, on siten käytössään vähemmän isyysrahapäiviä kuin vanhemmalla, jonka lapset syntyvät tai adoptoidaan eri aikaan. Kun perheeseen syntyy tai adoptoidaan samalla kertaa yhtä useampi lapsi, voi tilanne olla haasteellinen ja kuormittava vanhemmille, jolloin olisi tärkeää, että molemmat vanhemmat voisivat olla mahdollisimman pitkään yhtä aikaa kotona lapsia hoitamassa. Yhdenvertaisuusnäkökohdista olisi perusteltua turvata monikotilanteissa myös oikeus isyysrahaan pidennettynä. Vastaavasti yhdenvertaisuusnäkökohdista olisi perusteltua, että vastaava oikeus isyysrahan pituiseen päivärahakauteen turvataan myös biologiselle äidille, joka synnyttää samalla kertaa useamman lapsen ja vastaa lapsen hoidosta yksin.

Äitiysrahakausi on samanpituinen riippumatta siitä, syntyykö samalla kertaa yksi vai useampi lapsi. Äitiysrahakauden pidentämistä ei ole pidettävä perusteltuna yhdenvertaisuusnäkökohdista, sillä äitiysrahaa maksetaan raskauden ja synnytyksen perusteella, jolloin merkitystä ei ole sillä, onko raskaus yksi- vai monisikiöinen.

Adoptioperheiden vanhempainpäivärahat

Adoptiovanhemman vanhempainrahan ja isyysrahan edellytyksenä on, että adoptiovanhempi esittää lapsen hoitoon ottamisesta adoptiollaissa (22/2012) tarkoitetun adoptioeuvonnan tai kansainvälisen adoptiopalvelun antajan todistuksen. Kansainvälisessä adoptiossa adoptiovanhemman vanhempainrahan edellytyksenä on, että adoptiovanhemmalle tai lapseksiottajalle on myönnetty adoptiolain 41 §:ssä tarkoitettu adoptiolautakunnan lupa.

Adoptiovanhemman isyys- ja vanhempainrahaan on oikeus ns. vieraslapsiadoptioissa (perheen ulkopuolisissa adoptioissa). Oikeus adoptiovanhemman vanhempainrahaan ja isyysrahaan on, kun lapsi on hoitoonottamishetkellä alle seitsemänvuotias. Adoptiovanhemmat eivät voi saada äitiysrahaa, mutta heillä on oikeus biologisia vanhempia pidempään vanhempainrahakauteen. Adoptiovanhemmalle maksetaan vanhempainrahaa, kunnes lapsen syntymästä on kulunut 234 arkipäivää, kuitenkin aina vähintään 200 arkipäivältä. Jos perheeseen on adoptoitu samalla kertaa useampi lapsi, suoritusaikaa pidennetään 60 arkipäivällä lasta kohti toisesta lapsesta alkaen. Adoptiovanhemman vanhempainrahaan on oikeus vanhempien sopimuksen mukaan jommallakummalla vanhemmista. Vaihtoehtoisesti he voivat jakaa vanhempainrahakauden. Myös adoptiovanhemman aviopuolisolla on oikeus isyys- ja vanhempainrahaan. Avopuolisoa tämä oikeus ei koske.

Adoptiovanhemman vanhempainrahaan oikeutetulla adoptioisällä on oikeus isyysrahaan vastaavasti kuin biologisella isällä. Isyysrahapäiviä on yhteensä 54 ja niistä enintään 18 voi pitää vanhempainrahakauden aikana. Loput isyysrahapäivät voi käyttää siihen mennessä, kun lapsen hoitoon ottamisesta on kulunut kaksi vuotta.

Jos kaksi samaa sukupuolta olevaa henkilöä ovat yhdessä ottaneet lapsen adoptiolapsekseen (lapsella on kaksi adoptioisää tai kaksi adoptioäitiä), oikeus isyysrahaan on vain toisella adoptiovanhemmista vanhempien sopimuksen mukaan.

Jos henkilö adoptoi aviopuolisonsa biologisen lapsen (ns. perheen sisäinen adoptio), adoptiovanhemman vanhempainpäivärahasäännöksiä ei sovelleta. Tällöin adoptiovanhemmalla voi kuitenkin olla oikeus isyys- ja vanhempainrahaan biologisen vanhemman aviopuolison ominaisuudessa.

Adoptiovanhemmalla on oikeus vanhempainrahaan vain, jos hän osallistuu lapsen hoitoon eikä ole ansiotyössä tai muussa omassa työssä. Osa-aikatyön ajalta vanhempainraha voidaan maksaa osittaisena vastaavin edellytyksin kuin biologisen vanhemman vanhempainraha. Adoptiovanhemmalle ei makseta vanhempainrahaa vähimmäismääräisenä työssäoloajalta tai päätoimisen opiskelun ajalta. Työ- tai opiskelujaoilta vanhempainrahajakso katkeaa ja vanhempainrahaa on mahdollista maksaa vain enintään kahdelta jaksolta. Jos työ- tai opiskelujaksoja tulee enemmän kuin kaksi, ei vanhempainrahaa makseta, vaikka vanhempainrahakautta olisi jäljellä. Yhdenvertaisuusnäkökulmasta olisi perusteltua maksaa vanhempainrahaa työskentely- tai opiskelujalta myös adoptiovanhemmille.

Adoptiovanhemman vanhempainrahakausi on käytännössä lähes aina enintään 200 arkipäivää lapsen hoitoon ottamisesta lukien. Vanhempainrahakauden pituus on siten lyhyempi kuin biologisten vanhempien äitiys- ja vanhempainrahakausi lapsen syntymän jälkeiseltä ajalta. Jos adoptiolapsen ikä hoitoonottamishetkellä on seitsemän vuotta tai enemmän, ei adoptiovanhemmille makseta vanhempainrahaa tai muutakaan taloudellista tukea, vaikka he jäisivät pois työstä lapsen hoidon vuoksi. Adoptoidulla lapsen tarpeet hoivaan ja läsnäoloon ovat usein, iästä riippumatta, korostuneet. Lasten varhainen vuorovaikutus saattaa olla pahoin häiriintynyt, heillä on usein turvaton kiintymyssuhdemalli tai kiintymyssuhdetta aikuiseen ei ole kehittynyt. Lapsella voi olla monia muitakin traumaattisia kokemuksia. Siten myös yli seitsenvuotias adoptiolapsi voi tarvita tiivistä vanhemman läsnäoloa uudessa perheessään.

Kansainvälisiä adoptioita, joissa lapsi on ollut yli seitsenvuotias, on toteutettu vähän. Yli 10-vuotiaita adoptiolapsia on vuoden 2012 jälkeen saapunut Suomeen kolme.

Adoptiovanhemman vanhempainrahaa maksetaan myös tilanteessa, kun sijaisvanhemmat adoptoivat perheeseen lastensuojelulain nojalla sijoitettuna olleen lapsen. Tällöin kuitenkin lapsen perheeseen sopeutuminen on jo tapahtunut eikä adoptiovanhemmalla tästä syystä ole tarvetta jäädä vanhempainvapaalle ja saada vanhempainrahaa. Lastensuojelulain mukaisen lyhytaikaisen sijoituksen jälkeen adoptoitavia lapsia ei käytännössä juuri ole.

Vanhempainpäiväraha luottamustoimen hoitamisen ajalta

Ansiotyön käsitettä ei ole sairausvakuutuslaissa määritelty. Sairausvakuutuslain soveltamiskäytännössä luottamustehtävässä toimimista on pidetty ansiotyöhön rinnastettavana, jos siitä maksetaan palkkiota tai se liittyy henkilön pääasialliseen ansiotyöhön. Näin ollen esimerkiksi kunnallisen luottamustoimen hoitamista on pidetty ansiotyöhön rinnastuvana ja vanhempainpäiväraha on maksettu vähimmäismääräisenä siltä ajalta tai niiltä päiviltä, kun vanhempi osallistuu luottamustoimen hoitamiseen. Vastaavasti luottamustoimen hoitaminen on estänyt isyysrahan maksamisen kokonaan. Myöskään adoptiovanhemmalle ei makseta vanhempainrahaa luottamustehtävän hoitamisen ajalta. Myös muutoksenhakuasteet ovat ratkaisukäytännössään katsoneet, että kunnallisen luottamustoimen hoitamista pidetään vanhempainpäivärahasäännöksiä sovellettaessa ansiotyöhön rinnastuvana.

Vallitseva soveltamiskäytäntö on nähty ongelmallisena luottamustoimen hoitamisen näkökulmasta ja pienten lasten vanhempien poliittiseen toimintaan osallistumisen kannalta. Lisäksi ansiotyötulojen tarkoituksena on tarjota toimeentulo, kun taas kunnallisista luottamustoimista maksettavien palkkioiden tarkoituksena on korvata tehtävään kuluva aikaa ja tehdä oikeus osallistua päätöksentekoon mahdolliseksi jokaiselle.

STM luonnos 22.8.2018

paikkakassalla on oikeus Kansaneläkelaitoksen suostumuksella toimia sairausvakuutuslaissa säädettyjen korvauksien ja etuuksien antajana jäsenilleen tai heille ja heidän perheenjäsenilleen lukuun ottamatta vuosilomakustannuskorvausta.

Työpaikkakassojen toimeenpanemia sairausvakuutuslain mukaisia etuuksia ovat sairaanhoidon korvaukset, lääkekorvaukset sekä päivärahaetuudet eli sairauspäivärahat, vanhempainpäivärahat ja erityishoitoraha. Kassat maksoivat vuonna 2017 sairausvakuutuslain mukaisia yhteensä 88,6 miljoonaa euroa.

Kansaneläkelaitoksen on suoritettava sairausvakuutusrahaston varoista työpaikkakassan käytettäväksi ennakoina määrä, jonka kassan arvioidaan tarvitsevan sairausvakuutuslain mukaisten korvauksien ja päivärahaetuuksien suorittamiseen lisätynä sillä hallintokulujen määrällä, mitä Kansaneläkelaitokselle arvioidaan vastaavasti näitä kuluja aiheutuvan. Käytännössä ennakko maksetaan kerran kuukaudessa ja lisäksi tammikuussa ns. maksuvalmiussuoritus. Työpaikkakassan on vuosittain tehtävä etuuksien maksamista varten käytettävikseen Kansaneläkelaitokselta saamistaan varoista tilitys.

Kansaneläkelaitoksella on oikeus valvoa ja tarkastaa työpaikkakassojen toimintaa siltä osin kuin valvonta ja tarkastukset liittyvät sairausvakuutuslain mukaiseen toimintaan. Kansaneläkelaitoksen tulee esittää kassalle huomautus ja antaa ohjeet epäkohtien poistamiseksi sellaisessa tilanteessa, jossa työpaikkakassan toiminta ei ole erityisesti vakuutettujen edut huomioon ottaen tarkoituksenmukaista. Jos ohjeita ei noudateta, Finanssivalvonta voi Kansaneläkelaitoksen esityksestä kieltää kassalta oikeuden tämän lain mukaisten vakuutusten myöntämiseen ja määrätä ajankohdan, josta lukien kassan tämän lain mukainen toiminta lakkaa.

Työpaikkakassoilla on käytössään Kansaneläkelaitoksen etuusjärjestelmät ja ohjeistus sekä lisäksi työpaikkakassojen hallinto-ohje. Sääntöjensä mukaiset lisäetuudet kassat käsittelevät omilla järjestelmillään tai manuaalisesti. Työpaikkakassojen käsittelijöillä on rajatut katselu- ja käsittelyoikeudet ja he näkevät Kansaneläkelaitoksen järjestelmistä vain oman kassan sairausvakuutettujen sairausvakuutuslain mukaiset etuudet. Kassat eivät kuulu Kansaneläkelaitoksen keskitetyn maksatuksen piiriin, vaan maksavat etuudet omilla pankkiohjelmillaan. Tämän vuoksi Kansaneläkelaitos luovuttaa sähköisesti tiedot työpaikkakassan ratkaisemista sairaanhoito- ja lääkekorvauksista kassalle itselleen. Työpaikkakassa käyttää luovutettuja tietoja myös sääntöjensä mukaisen lisäetuuden käsitteilyyn. Käytännössä kassa maksaa jäsenelleen sairausvakuutuslain mukaisen etuuden ja lisäetuuden samalla kertaa.

Vuoden 2018 alussa työpaikkakassoja oli yhteensä 57. Kassojen vastuulla olevien sairausvakuutuslain mukaan vakuutettujen määrä on noin 100 000 ja kassojen välillä jäsenmäärän vaihtelu on suurta; 205 ja 14 204 välillä.

Sairausvakuutuslain 19 luvun 5 §:ssä säädetään Kansaneläkelaitoksen oikeudesta antaa tietoja salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä. Kansaneläkelaitos on yhdessä työpaikkakassojen kanssa uudistanut tietojen luovuttamisen tekniikkaa. Tässä yhteydessä on kiinnitetty huomiota siihen, että tietojen luovuttamiselle ei välttämättä ole riittävää perustetta lainsäädännössä. Kansaneläkelaitoksen työpaikkakassoille luovuttamissa tiedoissa on kyse etuuden tai korvauksen myöntämiseksi ja maksamiseksi tarvittavista tiedoista, joita hakijan on sairausvakuutuslain 15 luvun 2 § 1 momentin perusteella annettava Kansaneläkelaitokselle. Sairausvakuutuslain 16 luvun 1 § 1 momentin mukaan työpaikkakassasta on soveltuvin osin voimassa, mitä sairausva-

kuutuslaissa ja Kansaneläkelaitoksesta annetussa laissa (731/2001) säädetään Kansaneläkelaitoksesta. ”Soveltuvin osin” –ilmaisun perusteella kassan jäsenen olisi annettava ja työpaikkakassalla olisi siten oikeus saada jäseneltään tietoja, joita se tarvitsee etuuden tai korvauksen myöntämiseksi ja maksamiseksi. On kuitenkin tulkinnanvaraista, onko Kansaneläkelaitoksella oikeutta luovuttaa kassan jäsenten tietoja työpaikkakassalle ilman jäsenen nimenomaista suostumusta. Tietojen sujuvalle luovuttamisella on kuitenkin etuuksien toimeenpanon kannalta suuri merkitys.

Kansaneläkelaitoksen etuustietojärjestelmiä ollaan uudistamassa. Uusi tekniikka mahdollistaa muun muassa etuuskäsittelyn osittaisen automatisaation, sähköisen tiedonsiirron ja rekistereiden hyödyntämisen. Etuustietojärjestelmien uudistamisen lisäksi uudistetaan myös etuuden käsittelyyn tarvittavia tukijärjestelmiä, joista yksi on maksujenhallintajärjestelmä. Päivärahaetuuksien maksatuksen keskittäminen työpaikkakassoilta Kansaneläkelaitokselle yksinkertaistaisi etuuksien maksumenettelyä ja vähentäisi tarvetta työpaikkakassoja varten tehtäviin tietojärjestelmien räätälöintiin. Työpaikkakassoista valtaosa on kannattanut päivärahaetuuksien maksatuksen siirtämistä Kansaneläkelaitokselle. Työpaikkakassat ovat muun muassa katsooneet, että muutoksen johdosta etuuksien käsittelyprosessi yksinkertaistuisi ja sujuvoitaisi kassan työtä. Myös asiakkaiden etu toteutuisi automaatio- ja ratkaisujen mahdollistamien lyhyempien käsittelyaikojen myötä.

2.4 Lääkekorvaukset

Suomessa lääkekorvaukset ovat osa lakisääteistä sairausvakuutusta. Sairausvakuutuksen lääkekorvausjärjestelmän keskeinen tavoite on antaa potilaalle taloudellista turvaa sairauden sattuessa. Lääkekorvausjärjestelmän tehtävänä on turvata Suomen sosiaaliturvaan kuuluville henkilöille sairauden hoidossa tarpeelliset avohoidon lääkkeet kohtuullisin kustannuksin. Lääkekorvausjärjestelmän kautta määritetään myös yhteiskunnan rahoitusosuus tarpeelliseksi katsotun lääkehoidon kustannuksista.

Sairausvakuutuslain nojalla voi saada korvausta lääkärin ja hammaslääkärin sekä rajattuun tai määrälliseen lääkkeenmääräämiseen oikeutetun sairaanhoitajan sairauden hoitoon määrämien lääkkeiden kustannuksista. Korvausta voi saada sellaisesta lääkemääräyksellä määrätystä lääkkeestä, joka on tarkoitettu joko sisäisesti tai ulkoisesti käytettynä parantamaan tai helpottamaan sairautta tai sen oireita. Oikeus korvaukseen on vain tarpeellisista sairaanhoidon kustannuksista. Tarpeellisena pidetään yleisesti hyväksytyä, hyvän hoitokäytännön mukaista hoitoa.

Lääkevalmisteen korvaamisen edellytys on, että lääkevalmisteelle on hyväksytty lääkkeiden hintalautakunnassa korvattavuus ja korvauksen perusteena oleva tukkuhinta. Korvattavuus voidaan vahvistaa enintään myyntilupaviranomaisen lääkevalmisteelle vahvistaman valmisteyhteenvedon ja siinä hyväksytyjen käyttöaiheiden mukaisessa laajuudessa. Edellä sanottu koskee soveltuvin osin myös kliinisiä ravintovalmisteita sekä perusvoiteita. Korvattavia lääkkeitä ovat myös lääkemääräyksellä määrätty lääketieteellisin perustein välttämättömät itsehoitolääkkeet, joiden korvattavuus on voimassa. Vakuutetulla on oikeus korvaukseen myös sellaisesta korvattavasta, vaihtokelpoisesta valmisteesta, johon hänelle määrätty lääkevalmiste on apteekissa vaihdettu.

Sairausvakuutuslain mukaista korvausta maksetaan vasta, kun vakuutetun alkuomavastuu on täyttynyt. Alkuomavastuu on 50 euroa kalenterivuodessa. Alkuomavastuu ei koske lapsia. Alkuomavastuuta sovelletaan sen vuoden alusta, jolloin henkilö täyttää 19 vuotta.

Lääkekorvauksia maksetaan kolmessa korvausluokassa. Lääkkeet voivat olla perus- tai erityiskorvattavia ja korvauksena maksetaan kiinteä prosenttiosuus korvauksen perusteena olevasta lääkekustannuksesta. Peruskorvauksen määrä on 40 prosenttia peruskorvattavaksi hyväksytyjen lääkkeiden, kliinisten ravintovalmisteiden sekä perusvoiteiden kustannuksista. Alempi erityiskorvaus on 65 prosenttia alemman erityiskorvausluokan lääkkeiden sekä kliinisten ravintovalmisteiden kustannuksista ja ylempi erityiskorvaus 100 prosenttia lääkekohtaisen 4,50 euron omavastuun ylittävältä osalta ylempään erityiskorvausluokan lääkkeiden kustannuksista. Alemman erityiskorvausluokan lääkkeitä edellytetään, että kysymyksessä on vaikean ja pitkäaikaisen sairauden hoidossa tarvittava välttämätön lääke. Ylempään erityiskorvausluokan lääkkeitä edellytetään, että kysymyksessä on vaikean ja pitkäaikaisen sairauden hoidossa tarvittava, vaikutustavaltaan korvaava tai korjaava välttämätön lääke.

Erityiskorvaukseen oikeuttavista sairauksista säädetään valtioneuvoston asetuksella lääketieteellisin perustein vaikeiksi ja pitkäaikaisiksi arvioitavista sairauksista, joiden lääkehoidon kustannuksista sairausvakuutuslain 5 luvun 5 §:n 2 momentin perusteella korvataan 65 tai 100 prosenttia (25/2013). Sairauksista, joiden hoidossa tarvittava kliininen ravintovalmiste oikeuttaa sairausvakuutuslain mukaiseen korvaukseen, säädetään valtioneuvoston asetuksella kliinisten ravintovalmisteiden kustannusten korvaamisesta (27/2013). Kansaneläkelaitos päättää tarvittavista selvityksistä ja niistä lääketieteellisistä edellytyksistä, joiden tulee täytyä, jotta lääkkeiden erityiskorvaaminen ja kliinisten ravintovalmisteiden korvaaminen on vakuutetulle lääketieteellisesti perusteltua. Saadakseen lääkkeen erityiskorvattuna vakuutetun on osoitettava sairaus ja lääkehoidon tarve lääkärinlausunnolla tai joissakin tapauksissa muulla riittävällä selvityksellä. Erityiskorvausoikeuden vakuutetulle myöntää Kansaneläkelaitos.

Sairausvakuutuslain mukainen korvaus maksetaan samalla kertaa ostetusta enintään kolmen kuukauden hoitoaikaa vastaavasta lääkemäärästä, ellei erityisestä syystä muuta johdu. Lääkekohtainen omavastuu peritään samalla kertaa ostetusta enintään kolmen kuukauden hoitoaikaa vastaavasta valmistemäärästä. Jos lääkemäärä on lääketieteellisistä tai hoidollisista syistä tai lääkevalmisteen farmaseuttisten ominaisuuksien johdosta ostettava useana toimituseränä taikka jos kyse on annosjaulusta lääkkeestä, lääkekohtainen omavastuu voidaan periä poikkeuksellisesti jokaiselta alkavalta hoitoviikolta. Poikkeavan lääkekohtaisen omavastuun perimisen edellytyksistä säädetään valtioneuvoston asetuksella (337/2015).

Lääkkeen, kliinisen ravintovalmisteen sekä perusvoiteen hankkimisesta vakuutetulle aiheutuneiden kustannusten korvauksen perusteena on enintään valmistelle vahvistettu kohtuullinen tukkuhinta, johon on lisätty enintään lääketaksan mukainen apteekin toimitusmaksun sisältävä myyntikate ja arvonlisävero. Jos valmiste sisältyy viitehintaryhmään, korvauksen perusteena on enintään viitehintaryhmälle vahvistettu viitehintaa, johon on lisätty apteekin arvonlisäverollinen toimitusmaksu. Vakuutettu maksaa viitehinnan ylittävän osan kokonaan itse, jos ostetun lääkkeen hinta on viitehintaa kalliimpi ja potilas on kieltänyt lääkkeen vaihdon halvempaan vastaavaan valmisteseen. Viitehinnan ylittävä osuus ei myöskään kerrytä vuosiomavastuuta. Jos vakuutettua hoitava lääkäri on kieltänyt lääkkeen vaihdon lääketieteellisin tai hoidollisin perustein, vakuutettu saa korvauksen ostetun lääkkeen hinnasta, vaikka se olisi viitehintaa korkeampi.

Kohtuullisella tukkuhinnalla tarkoitetaan enimmäishintaa, jolla valmistetta saadaan myydä apteekeille. Lääkkeiden hintalautakunta vahvistaa kohtuullisen tukkuhinnan myyntiluvan haltijan hakemuksesta. Tukkuhinnan kohtuullisuutta koskevan arvioinnin kriteereistä säädetään sairausvakuutuslaissa. Kriteerit koskevat kaikkia korvattavia valmisteita, ja arviointi perustuu näihin yhdenmukaisiin kriteereihin riippumatta esimerkiksi lääkkeen käyttötarkoituksesta. Kohtuullinen tukkuhinta ja

STM luonnos 22.8.2018

korvattavuus vahvistetaan aina erikseen kullekin pakkauskoolelle, vahvuudelle ja lääkemuodolle. Lääkevalmisteelle ehdotetun, korvauserusteeksi hyväksyttävän tukkuhinnan kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan sairausvakuutuslain mukaan huomioon saman sairauden hoidossa käytettävien vastaavien lääkevalmisteiden hinnat Suomessa, lääkevalmisteen hinnat muissa Euroopan talousalueen maissa, lääkevalmisteen käytöstä aiheutuvat hoitokustannukset ja käytöllä saavutettavat hyödyt potilaan sekä terveyden- ja sosiaalihuollon kokonaiskustannusten kannalta, käytettävissä olevista muista hoitovaihtoehdoista aiheutuvat hyödyt ja kustannukset sekä korvauksiin käytettävissä olevat varat. Lisäksi voidaan ottaa huomioon lääkevalmisteen valmistus-, tutkimus- ja tuotekehityskustannukset, jos kustannuksista on esitetty riittävän yksilöityjä, vertailukelpoisia ja luotettavia lääkevalmistekohtaisia tietoja.

Vakuutetun itse maksama osuus korvausjärjestelmään kuuluvista lääkkeistä kerryttää vuosiomavastuuta eli lääkekattoa. Vuosiomavastuun taso on sidottu elinkustannusindeksiin siten, että sitä muutetaan samanaikaisesti ja samassa suhteessa kuin kansaneläkkeitä muutetaan kansaneläkeindeksistä annetun lain mukaisesti. Vuonna 2018 vuosiomavastuu on 605,18 euroa. Vuosiomavastuun ylittäviä kustannuksia korvataan lisäkorvauksella. Vuosiomavastuun ylityttyä vakuutettu maksaa 2,50 euron lääkekohtaisen omavastuun lisäkorvattavista lääkkeistään.

Lääkekorvauksia maksettiin vuonna 2017 lähes 3 miljoonalle vakuutetulle. Vakuutettujen osuus korvattujen lääkkeiden kustannuksista oli xx miljoonaa euroa. Keskimääräinen omavastuu oli xx euroa ja keskimääräinen korvaus xx euroa korvausta saanutta kohti.

Ostavastuuosuudella tarkoitetaan vakuutetun maksamaa osuutta lääkkeen hinnasta. Vakuutetun omavastuuosuuden suuruuteen vaikuttaa se, onko valmiste korvattava, mihin korvausluokkaan valmiste kuuluu, onko vakuutetulle myönnetty erityiskorvaukseen oikeuttava korvausoikeus sekä kuuluuko valmiste viitehintajärjestelmään. Omavastuuosuuden suuruuteen vaikuttaa myös se, onko vakuutetun vuotuinen omavastuuosuus ylittynyt ja onko hänellä oikeus lisäkorvaukseen. Omavastuuosuuksien tavoitteena on paitsi jakaa lääkekustannuksia yhteiskunnan ja lääkkeen käyttäjän välillä, myös ohjata tekemään vain tarpeellisia lääkehankintoja, lisätä vakuutetun motivaatiota hankitun lääkkeen käyttöön ja vähentää kotiin kertyviä tarpeettomia lääkkeitä. Omavastuun tulee kuitenkin olla kohtuullinen, jotta taataan vakuutetulle oikeus tarpeelliseen lääkehoitoon. Lääkekorvausjärjestelmän tavoite on, ettei lääkkeen korkea hinta estäisi potilasta hankkimasta tarpeellista lääkehoitoa. Kansainvälisesti vertailtuna Suomessa vakuutettujen maksuosuus lääkekustannuksista on ollut keskimääräistä korkeampi.

Erityisesti pienituloisilla ja paljon lääkkeitä käyttävillä voi olla vaikeuksia saada hankituksi lääkkeitä ennen vuosiomavastuun täyttymistä. Erityisesti kalliimpien lääkkeiden kohdalla lääkekatto saattaa ylittyä jo vuoden ensimmäisessä lääkeostossa, jolloin potilaan on maksettava vuosiomavastuu 605,13 euroa yhdellä kertaa. Tilastojen mukaan vuonna 2017 lisäkorvauksia omavastuuosuuden ylityksen jälkeen maksettiin noin 239 000 henkilölle. Hallituksen julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2018–2021 linjaaman vuosia 2017–2019 koskevan kansaneläkeindeksin jäädytyksen seurauksena lääkekatto pysyisi 605,13 euron tasossa myös vuonna 2019. Lääkkeiden vuosiomavastuun alentaminen vähentäisi paljon lääkkeitä käyttävien omavastuuta lääkekustannuksista.

2.5 Sairaanhoidokorvaukset julkisissa tiloissa

Sairausvakuutuslain vuoden 2018 loppuun saakka väliaikaisesti muutetun 2 luvun 3 §:n 1 momentin 3 kohdan perusteella sairausvakuutuksesta ei korvata sairaanhoidon kustannuksia, kun yksityisen

STM luonnos 22.8.2018

terveydenhuollon palvelut on järjestetty kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon tiloissa. Korvausta ei makseta, jos yksityisen palvelujen tuottajan käyttöön on annettu tai vuokrattu kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon tiloja eli tiloja, jotka ovat kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon omistuksessa tai sen hallinnassa. Lainkohdan tarkoituksena on pitää julkisen terveydenhuollon ja sairausvakuutuksesta korvattavan yksityisen terveydenhuollon keskinäiset suhteet selkeinä sääntelyn, työnjaon ja rahoituksen kannalta.

Julkisissa tiloissa annetun yksityisen terveydenhuollon korvaaminen on tällä hetkellä mahdollistettu väliaikaisella lainmuutoksella, joka oli ensin voimassa vuoden 2011 maaliskuun alusta vuoden 2015 huhtikuun loppuun. Lain voimassaoloaika on jatkettu kahdella lainmuutoksella vuoden 2018 loppuun saakka. Väliaikainen lainmuutos perustuu alun perin pääministeri Matti Vanhasen hallituksen hallitusohjelmakirjaukseen, jonka mukaan julkisten tilojen käyttöä tehostetaan tämän vaikuttamatta asiakkaan saamaan sairaanhoitokorvaukseen. Väliaikaisen lainmuutoksen tavoitteena oli mahdollistaa sairausvakuutuslain mukaisten korvausten maksaminen yksityisen sairaanhoidon kustannuksista riippumatta siitä, missä hoito on annettu. Uudistuksen arvioitiin tehostavan tilojen käyttöä ja tarjoavan yksityisille terveydenhuoltopalvelujen antajille toimintamahdollisuuksia myös niillä paikkakunnilla, joissa yksityisiä, terveydenhuollon käyttöön soveltuvia tiloja on heikosti saatavilla. Samalla uudistuksen arvioitiin lisäävän palveluiden saatavuutta ja potilaan valinnanmahdollisuuksia. Toisaalta uudistuksen vaikutusten terveydenhuollon palveluiden tarjontaan arvioitiin olevan ainakin alkuvaiheessa vähäinen. Samalla kannettiin huolta uudistuksen vaikutuksista julkisen ja yksityisen terveydenhuollon väliseen rajanvetoon.

Väliaikaisen lainmuutoksen mukaan kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon tiloissa järjestetyn yksityisen terveydenhuollon palvelujen kustannusten korvaaminen edellyttää, että tilojen vuokranantaja on ilmoittanut Kansaneläkelaitokselle vuokraussopimuksen tehneen palvelujen tuottajan yksilöintitiedot sekä toimipaikkaa ja vuokrasopimuksen kestoja koskevat tiedot. Tilojen vuokranantajan on huolehdittava siitä, että tilojen vuokraaminen ei vaaranna kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon lakisääteistä toimintaa. Jos yksityisen terveydenhuollon palvelujen tuottajana on osakeyhtiö, jonka enemmistöomistajana on yksi tai useampi kunta tai kuntayhtymä, kustannusten korvaaminen edellyttää lisäksi sitä, että muun kuin kunnan tai kuntayhtymän omistusosuus on yhteensä vähintään 25 prosenttia yhtiön osakepääomasta. Muun kuin kunnan tai kuntayhtymän omistusosuutta ei kuitenkaan edellytetä tilanteissa, joissa toiminta on yhtiöitetty kuntalaisia säädetyn yhtiöittämisvelvollisuuden täyttämiseksi.

Julkisissa tiloissa annetun yksityisen terveydenhuollon korvaaminen toteutettiin väliaikaisella lakimuutoksella, koska ei pystytty arvioimaan millaisiin toiminnallisiin muutoksiin kunnissa tai kuntayhtymissä lainmuutoksen johdosta ryhdyttäisiin. Myöskään vaikutuksia yksityisten palveluntarjoajien toimintaedellytyksiin tai palvelumarkkinoiden kehitykseen ei kyetty arvioimaan. Lisäksi avoimena kysymyksenä oli terveydenhuollon julkisen rahoituksen uudistaminen. Eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta edellytti, että väliaikaiseen lainsäädäntöön liitettäisiin seuranta- ja arviointitutkimus, jotta kokeilun vaikutukset pystytään kattavasti selvittämään ja saatuja kokemuksia hyödyntämään tulevissa uudistuksissa. Valiokunta piti tärkeänä, että seurannan perusteella arvioidaan lainmuutoksen vaikutuksia potilaiden asemaan, kunnallisiin palveluihin ja yksityisten toimijoiden kilpailuasemaan.

Vuosina 2016 ja 2017 julkisissa tiloissa toimi Kansaneläkelaitoksen tilastojen perusteella 43 yksityistä palveluntuottajaa ja 48 itsenäistä ammatinharjoittajaa. Vuonna 2017 julkisissa tiloissa annettusta hoidosta maksettiin korvauksia noin 4800 vakuutetulle yhteensä vajaa 126 000 euroa. Eniten

korvauksia maksettiin lääkärinpalkkioista. Julkisissa tiloissa on siten annettu yksityisiä terveydenhuoltopalveluja suhteellisen vähäinen määrä.

Väliaikaista lakimuutosta on jatkettu vuoden 2018 loppuun saakka sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaisen rahoituksen purkamisen vaihtoehtoista ja vaikutuksista käynnissä olleen selvitystyön keskeneräisyyden vuoksi. Eduskunnan käsiteltävänä ovat maakuntalaki ja lait sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä ja asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Hallituksen linjauksen mukaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaista rahoitusta yksinkertaistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisuudistuksen yhteydessä. Yksityisen sairaanhoidon korvaukset päättyvät hallituksen linjauksen mukaan siinä vaiheessa, kun valinnanvapausjärjestelmän suoran valinnan palveluita antavat sosiaali- ja terveyskeskukset ovat saaneet toimintansa täyteen mittakaavaan. Hallituksen sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnalle 19.6.2018 toimittamassa vastineessa sosiaali- ja terveysministeriö ehdottaa, että suoran valinnan palveluita koskeva sääntely toimeenpantaisiin kokonaisuudessaan 1.1.2022. Maakunnilla olisi kuitenkin mahdollista hakea lupaa varhaisempaan aloitukseen tai määräajan pidennystä enintään 1.1.2023 asti. Näin ollen suoran valinnan palvelut toimitusmaalla täydessä mittakaavassa viimeistään vuoden 2023 alusta. Julkisissa tiloissa annetun yksityisen terveydenhuollon kustannuksista olisi tarkoituksenmukaista maksaa sairaanhoitokorvauksia siihen asti, kunnes yksityisen hoidon sairaanhoitokorvaukset lakautetaan, joten väliaikaisena voimassa ollutta sääntelyä tulisi jatkaa vuoden 2022 loppuun saakka.

3 Keskeiset ehdotukset

3.1 Takuueläkkeen ja kuntoutusrahan korottaminen

Pienimpien eläketulojen varassa elävien toimeentuloa ehdotetaan parannettavaksi takuueläkettä korottamalla. Takuueläkkeen määrää ehdotetaan korotettavaksi siten, että takuueläkkeen määrä olisi 784,52 euroa kuukaudessa vuonna 2019. Takuueläkettä koskeva tasokorotus korottaa myös erityisen vaikeaan työmarkkina-asemaan joutuneille ikääntyneille pitkäaikaistyöttömille maksettavaa eläkettä, joka on sidottu takuueläkkeen määrään.

Kuntoutuksen toteutumisen turvaamiseksi nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan vähimmäismäärä ehdotetaan korotettavaksi vuoden 2019 alusta siten, että se säilyisi takuueläkkeen tasoisena. Tavoitteena on kannustaa osatyökykyisiä nuoria ja työelämään kiinnittymättömiä osatyökykyisiä aikuisia hakeutumaan ammatilliseen kuntoutukseen työkyvyttömyyseläkkeen sijaan.

Kuntoutusrahaa maksetaan keskimäärin 25 arkipäivältä kuukaudessa. Vuoden 2019 indeksitasossa kuntoutuslain 35 §:n mukainen vähimmäismääräinen kuntoutusraha olisi korotuksen jälkeen 784,75 euroa kuukaudessa.

Lepäämislain kiinteä euromääräinen ansaintaraja ehdotetaan korvattavaksi viittauksella takuueläkelakiin ja siinä säädettyyn euromäärään, jolloin lepäämään jättämisen kiinteä ansioiden alaraja pysyisi ilman eri sääntelyä takuueläkkeen suuruisena. Ehdotetun muutoksen tavoitteena on poistaa eri suuruisten rajojen aiheuttama kannustinloukku, lisätä työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämiseen liittyvää ennakoitavuutta ja selkeyttää järjestelmän toimintaa helpottamalla esimerkiksi ansaintarajoista tiedottamista.

3.2 Sairausvakuutuslain mukaisten vähimmäispäivärahojen korottaminen

Eriarvoisuuden vähentämiseksi ja ensisijaisen etuusjärjestelmän painottamiseksi sairausvakuutuslain mukaiset vähimmäismääräiset päivärahaetuudet eli sairauspäiväraha, vanhempainpäiväraha, erityishoitoraha ehdotetaan korotettaviksi työmarkkinatuen tasolle. Kuntoutuslaissa olevan viittaus säännöksen mukaan korotus kohdistuu myös kuntoutusrahaan. Päivärahaetuuksien vähimmäismäärä ehdotetaan korotettavaksi vuoden 2018 indeksissä olevasta 24,64 eurosta 27,86 euroon. Kuukauteen katsotaan kuuluvan 25 arkipäivää, jolloin kuukausimääräksi tulee 696,50 euroa.

3.3. Vanhempainpäivärahoja koskevat muutokset

Esityksessä ehdotetaan muutoksia sairausvakuutuslain vanhempainpäivärahoja koskeviin säännöksiin vanhempainpäivärahojen saajien yhdenvertaisuuden lisäämiseksi.

Äitiysrahaa koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että henkilöllä olisi jatkossa oikeus äitiysrahaan silloinkin, kun raskaus on keskeytetty, jos raskaus on kestänyt vähintään 154 päivää ennen keskeytystä. Äitiysrahaa koskevan lainmuutoksen myötä myös isälle tulisi oikeus isyysrahaan siten kuin voimassa olevassa laissa säädetään isyysrahasta lapsen syntyessä kuolleena tai lapsen kuollessa.

Äitiysrahaa koskevaan säännökseen ehdotetaan myös terminologista muutosta. Voimassaolevan säännöksen mukaan oikeus äitiysrahaan on naisella. Sukupuolensa juridisesti mieheksi korjannut henkilö voi tulla raskaaksi ja synnyttää lapsen, jolloin hänellä tulisi olla oikeus jäädä työstään äitiysvapaalle ja saada äitiysrahaa. Säännöksen terminologisen muutoksen myötä olisi äitiysraha mahdollista myöntää myös sukupuolensa naisesta mieheksi korjanneelle henkilölle.

Lapsesta yksin huolehtivan vanhemman vanhempainpäivärahakautta ehdotetaan pidennettäväksi vastaamaan kahden vanhemman perheen yhteenlaskettua vanhempainpäivärahakautta eli äitiys-, isyys- ja vanhempainrahakautta. Oikeus vanhempainpäivärahakauden pidentämiseen olisi vain tilanteissa, joissa lapsen äidin lisäksi ei ole olemassa toista henkilöä, johon sairausvakuutuslain säännösten mukaisesti sovellettaisiin vanhempainpäivärahaa koskevia säännöksiä, ja jolla olisi näin ollen mahdollisuus saada isyysrahaa.

Äidin vanhempainpäivärahakauden pidennys toteutettaisiin lisäämällä vanhempainrahapäiviä 54 arkipäivällä. Vanhempainrahakauden pituus on voimassa olevan lainsäädännön perusteella pääsääntöisesti 158 arkipäivää. Koska äidin ja lapsen perhetilanne voi äitiys- ja vanhempainrahakauden kuluessa muuttua, tarkasteltaisiin äidin oikeutta vanhempainrahakauden pidennykseen siinä vaiheessa, kun äidin oikeus vanhempainpäivärahan pidennysjaksoon alkaisi. Äidin oikeus pidennysjaksoon päättyisi, jos toinen henkilö tulisi oikeutetuksi isyysrahaan. Koska pidennyksessä olisi kyse vanhempainrahapäivistä, sovellettaisiin niihin samoja säännöksiä kuin vanhempainrahaan muutoinkin.

Esitetyn muutoksen tarkoituksena ei ole lisätä samasta lapsesta maksettavien vanhempainpäivärahapäivien kokonaismäärää. Näin ollen, jos äidille olisi jo ehditty maksaa vanhempainrahakauden pidennys ja tämän jälkeen äiti avioituisi tai muuttaisi avoliittoon, ei äidin puolisoilla olisi oikeutta isyysrahaan. Sen sijaan, jos lapsen isyys vahvistettaisiin vasta sen jälkeen, kun vanhempainrahakauden pidennys olisi jo maksettu äidille, olisi lapsen isällä oikeus isyysrahaan. Isyyden vahvistamisprosessi saattaa viedä aikaa etenkin, jos asiaa joudutaan käsittelemään tuomioistuimessa. Tällaisessa tilanteessa on kohtuullista, että isä voisi isyyden vahvistamisen jälkeen jäädä isyysvapaalle ja saada

STM luonnos 22.8.2018

isyysrahaa alle kaksivuotiaan lapsensa hoidon vuoksi, vaikka äidin vanhempainrahakausi olisi jo ehditty maksaa pidennettynä.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi parannettavaksi monikkoperheiden vanhempainpäivärahoikeuksia. Monikkoperheen isän oikeutta isyysvapaaseen ja isyysrahakauteen pidennettäisiin nykyisestä 54 isyysrahapäivästä 18 arkipäivällä kutakin yhtä useampaa samanaikaisesti syntynyttä tai adoptoitua lasta kohden. Isyysrahapäivien enimmäismäärä olisi kuitenkin aina 105 arkipäivää, mikä vastaa äidin äitiysrahakauden pituutta. Isä voisi käyttää isyysrahakauden pidennyksen joko kokonaan tai osittain samaan aikaan, kun äiti saa äitiys- ja vanhempainrahaa taikka vanhempainrahakauden jälkeen. Isyysrahajaksojen määrään ja isyysrahan edellytyksiin ei esitetä tehtäväksi muutoksia.

Myös yksin lapsista huolehtivan äidin vanhempainpäivärahaa pidennettäisiin 18 arkipäivällä kutakin yhtä useampaa samanaikaisesti syntynyttä tai adoptoitua lasta kohden. Jos vanhempainrahakauden pidennykseen oikeutetulle äidille syntyisi esimerkiksi kaksoset, pidennettäisiin äidin vanhempainrahakautta vastaavasti kuin isän isyysrahakautta. Toisin sanoen kaksoset saaneella äidillä olisi oikeus yhteensä 72 arkipäivän pituiseen vanhempainrahakauden pidennykseen.

Adoptiovanhempien vanhempainrahoikeutta ehdotetaan parannettavaksi siten, että kaikilla lapsen adoptiotarkoituksessa hoitoonsa ottaneilla olisi oikeus adoptiovanhemman vanhempainrahaan. Lisäksi adoptioisällä tai muulla henkilöllä, johon sovelletaan isyysrahaa koskevia säännöksiä, olisi oikeus isyysrahaan. Adoptiovanhemman vanhempainpäivärahaan ei jatkossakaan olisi oikeutta perheen sisäisissä adoptioissa. Lisäksi adoptiovanhemman vanhempainpäivärahoikeutta esitetään rajoitettavaksi siten, että oikeutta vanhempainpäivärahaan ei olisi sijaisvanhemman adoptoidessa perheeseen lastensuojelulain nojalla sijoitetun lapsen. Tällöin lapsi on ollut perheessä yleensä jo vuosia ennen adoptiota, joten vanhemmalla ei ole adoption perusteella tarvetta vanhempainvapaaseen ja vanhempainrahaan tai isyysvapaaseen ja isyysrahaan.

Adoptiovanhempien vanhempainrahakautta ehdotetaan pidennettäväksi siten, että se vastaisi pituudeltaan biologisten vanhempien äitiys- ja vanhempainrahakautta lapsen syntymän jälkeiseltä ajalta. Adoptiovanhemman vanhempainrahakauden pituus olisi enintään 233 arkipäivää lapsen hoitoon ottamisesta lukien riippumatta siitä, minkä ikäisenä lapsi on otettu hoitoon.

Yksin adoptoivan naisen vanhempainrahakautta pidennettäisiin vastaavasti kuin, mitä esityksessä ehdotetaan biologisten äitien vanhempainrahakauden osalta. Toisin sanoen, jos äiti on yksin adoptoinut lapsen eikä hänellä vanhempainrahakauden päättyessä ole aviopuolisoa, johon sovellettaisiin isyysrahaa koskevia säännöksiä, olisi hänellä oikeus saada vanhempainrahakausi pidennettynä 54 arkipäivällä. Vanhempainrahakauden pidennyksen edellytykset olisivat vastaavat kuin biologisen äidin vanhempainrahakauden osalta.

Adoptiovanhemmat saatettaisiin yhdenvertaiseen asemaan biologisten vanhempien kanssa vanhempainpäivärahaudella työskentelyn osalta. Adoptiovanhemman vanhempainrahan saaminen ei enää jatkossa edellyttäisi lapsen hoitoon osallistumista ja ansiotyöstä poissaoloa. Jos adoptiovanhempi työskentelisi tai opiskelisi päätoimisesti vanhempainrahakaudella, maksettaisiin vanhempainraha vähimmäismääräisenä vastaavasti kuin biologisille vanhemmillekin.

Lisäksi sairausvakuutuslain vanhempainpäivärahojen määräytymistä koskevia säännöksiä ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että ansiotyönä ei pidetä kunnallisen luottamustehtävän hoitamista. Muutoksen johdosta vanhempainpäiväraha voitaisiin maksaa täysimääräisenä niiltä päiviltä, kun vanhempi osallistuu luottamustehtävän hoitamiseen.

3.4 Päivärahaetuuden maksamista työnantajalle koskevat muutokset

Esityksessä ehdotetaan, että sairausvakuutuslain päivärahaetuuden maksamista työnantajalle koskevaa säännöstä täydennetään siten, että se soveltuu myös tilanteeseen, kun vakuutettu on sellaisessa luottamustoimessa, jonka hoitamisen hän voi keskeyttää tilapäisesti sairauden, raskauden ja synnytyksen tai lapsen hoidon vuoksi saaden poissaoloajalta palkkiota. Tällöin päivärahaetuutta ei maksettaisi vakuutetulle itselleen vaan luottamustoimen palkkion maksajataholle. Muutos selkeyttäisi nykyistä soveltamiskäytäntöä.

3.5 Työpaikkakassoja koskevat muutokset

Sairausvakuutuslakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan Kansaneläkelaitos voi luovuttaa työpaikkakassoille niiden ratkaisutoiminnassa etuuden tai korvauksen myöntämiseksi ja maksamiseksi tarvitsemia välttämättömiä tietoja.

Lisäksi ehdotetaan sairausvakuutuslain mukaisten päivärahaetuuksien maksamisen siirtämistä työpaikkakassoilta Kansaneläkelaitokselle. Päivärahaetuuksia koskevat päätökset tehtäisiin edelleen työpaikkakassoissa, vain etuuksien maksu tapahtuisi keskitetysti Kansaneläkelaitoksen toimesta. Muutos ei koskisi muita työpaikkakassan myöntämiä sairausvakuutuslain mukaisia korvauksia eikä lisäetuuksia.

3.6 Lääkekustannusten vuotuisen omavastuusuuden alentaminen

Paljon lääkkeitä käyttävien omavastuuta lääkekustannuksista ehdotetaan alennettavaksi alentamalla lääkkeiden vuosiomavastuuta eli lääkekattoa. Vuoden 2018 indeksitasosta olevasta 605,13 eurosta 572 euroon.

3.7 Sairaanhoidokorvaukset julkisissa tiloissa

Julkisissa tiloissa annetun yksityisen terveydenhuollon korvaamista ehdotetaan jatkettavan edelleen vuoden 2022 loppuun, johon mennessä valinnanvapausjärjestelmän mukaiset suoran valinnan palvelut toimisivat maanlaajuisesti. Samalla ehdotetaan jatkettavaksi sääntelyä, jonka mukaan sairaanhoidokorvauksen maksamisen edellytyksenä on muun kuin kunnan tai kuntayhtymän vähintään 25 prosentin omistusosuus yhtiön osakepääomasta. Muun kuin kunnan tai kuntayhtymän omistusosuutta ei edellytettäisi tilanteissa, joissa toiminta on yhtiöitetty kuntalaissa säädetyn yhtiöittämisvelvollisuuden täyttämiseksi.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

4.1.1 Takuueläkkeen ja kuntoutusrahan korottaminen

Esityksessä ehdotettujen takuueläkkeen ja kuntoutusrahojen korotuksen arvioidaan lisäävän julkisen talouden menoja kokonaisuudessaan noin 10 miljoonaa euroa. Kustannusarviossa on huomioitu ta-

STM luonnos 22.8.2018

kuueläkemenon lisäys 11,3 miljoonaa euroa, eläketukimenon lisäys 0,3 miljoonaa euroa ja kuntoutusrahamenojen lisäys 1,1 miljoonaa euroa. Vähennyksenä huomioidaan eläkkeensaajien asumistukimenon aleneminen 2 miljoonaa euroa ja perustoimeentulotukimenon aleneminen 0,7 miljoonaa euroa.

Kuntoutusrahamenot rahoitetaan sairausvakuutuksen työtulovakuutuksen kautta. Kuntoutuslain 35 §:n mukaiset vähimmäismääräiset kuntoutusrahat rahoitetaan valtion varoista sairausvakuutuslain (1224/2004) 18 luvun 13 §:n perusteella. Kuntoutusrahaan liittyvä menolisäys kohdistuisi siten valtion rahoitusosuuteen kuntoutusrahamenoista.

Ehdotetun muutoksen jälkeen vuonna 2019 takuueläkemenot olisivat yhteensä 228 miljoonaa euroa, valtion kuntoutusrahamenot yhteensä 102 miljoonaa euroa ja eläketukimenot yhteensä 25 miljoonaa euroa. Muutokset vähentävät nuorten syrjäytymisestä ja työkyvyttömyyseläkkeistä aiheutuvia kustannuksia pitkällä aikavälillä.

Lepäämäänjättämisen ansaintarajan korottamisen arvioidaan vaikuttavan työkyvyttömyyseläkkeen maksamiseen vain yksittäisissä tapauksissa ja ehdotuksen kustannusvaikutus on sen vuoksi vähäinen

4.1.2 Sairausvakuutuslain mukaisten vähimmäismääräisten päivärahojen ja vanhempainpäivärahojen muutokset

Sairausvakuutuslain ja kuntoutuslain mukaiset päivärahat mukaan lukien vanhempainpäivärahat rahoitetaan sairausvakuutuslain mukaisen työtulovakuutuksen kautta. Työtulovakuutuksesta rahoitetaan myös vuosilomakustannuskorvaukset sekä korvaukset vanhemmuudesta aiheutuvista perhevaapakustannuksista ja työterveyshuoltomenot lukuun ottamatta Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiölle maksettavia korvauksia.

Työtulovakuutuksen sisällä etuuksien rahoitus jakautuu kahteen osaan. Ansioperusteiset etuudet rahoitetaan työnantajien ja vakuutettujen (palkansaajat ja yrittäjät) maksamalla vakuutusmaksuilla. Vähimmäismääräiset etuudet rahoitetaan valtion varoista, pois lukien kuitenkin sellaiset ansioperusteiset etuudet, jotka yhteensovituksen vuoksi maksetaan vähimmäismääräisinä. Nämä etuudet rahoitetaan vakuutusmaksuilla. Lisäksi valtio rahoittaa 3,4 prosenttia muista kuin vähimmäismääräisistä vanhempainpäivärahoista.

Työtulovakuuttamisen rahoittamiseksi perittävä työnantajan sairausvakuutusmaksu on vuonna 2018 0,86 prosenttia palkkasummasta (työtulovakuutuksen perusteena olevista palkoista). Palkansaajien ja yrittäjien päivärahamaksu on 1,53 prosenttia palkasta tai työtulosta, jos vuotuisen palkka- ja työtulon yhteismäärä on vähintään 14 020 euroa. Jos palkka- ja työtulon yhteismäärä on alle 14 020 euroa, päivärahamaksua ei peritä. Yrittäjän eläkelain mukaisesti vakuutettujen yrittäjien maksama lisärahoitusosuus on vuonna 2018 0,17 prosenttia.

Työnantajan sairausvakuutusmaksun ja sairausvakuutuksen päivärahamaksun maksuprosentteja tarkistetaan vuosittain siten, että maksujen tuotoilla ja valtion rahoitusosuudella voidaan kattaa työtulovakuutuksen kulut.

Työtulovakuutuksen kuluista rahoitetaan noin 95 prosenttia työnantajan sairausvakuutusmaksuilla sekä palkansaajilta ja yrittäjiltä perittävillä sairausvakuutuksen päivärahamaksuilla. Valtio rahoittaa

STM luonnos 22.8.2018

vähimmäismääräiset päivärahat ja 3,4 prosenttia ansioperusteisista vanhempainpäivärahoista. Ansiosidonnaisista päivärahoista rahoittivat vuonna 2017 työnantajat 41,3 prosenttia, palkansaajat ja yrittäjät 55,3 prosenttia ja valtio 3,4 prosenttia.

Vähimmäismääräisten päivärahojen eli sairauspäivärahan, vanhempainpäivärahan, kuntoutusrahan ja erityishoitorahan korottaminen työmarkkinatuen tasolle, nostaa päivärahaa 3,22 euroa päivässä eli 80,50 euroa kuukaudessa. Valtion rahoittamat vähimmäismääräiset päivärahamenot nousevat 20,4 miljoonaa euroa. Kun vähimmäismääräisiä päivärahoja korotetaan, vakuutusmaksuilla rahoitettavien päivärahojen osuus pienenee 9,7 miljoonaa euroa. Lisäksi toimeentulotukimenojen arvioidaan pienenevän noin 1,5 miljoonaa euroa. Vähimmäismääräisten päivärahojen korottaminen työmarkkinatuen tasolle lisää siten valtion menoja yhteensä 18,9 miljoonaa euroa.

Adoptiovanhemman vanhempainrahakauden pidentäminen lisää työtulovakuutuksen menoja 0,65 miljoonaa euroa. On arvioitu, että alle 18 vuotiaan lapsen perheen ulkopuolisia adoptioita olisi 150 kappaletta vuodessa.

Yksin lapsesta huolehtivalle äitien vanhempainpäivärahakausien pidennys lisää työtulovakuutuksen menoja arviolta 3,3 miljoonaa euroa, josta valtio rahoittaisi vähimmäismääräisenä maksettavat päivärahat eli noin 0,3 miljoonaa euroa. Kustannusvaikutus perustuu arvioon, jonka mukaan päiviin oikeutettuja äitejä olisi 1000 ja että he kaikki käyttäisivät kaikki päivät.

Monikkoperheen isän isyysrahan pidennys lisää työtulovakuutuksen menoja arviolta 1 miljoonaa euroa. Kustannusvaikutus perustuu arvioon, jonka mukaan 76 prosenttia isistä pitäisi pidennyspäivät, jolloin saajia olisi 800, ja isät käyttäisivät kaikki pidennyspäivät.

Vanhempainpäivärahoja koskevien muutosten kustannusvaikutukset ovat yhteensä noin 5 miljoonaa euroa. Saajien arvioidaan saavan ansiosidonnaista vanhempainpäivärahaa, joten rahoittajana olisivat pääsääntöisesti palkansaajat ja työnantajat. Ehdotuksen johdosta sekä palkansaajan päivärahamaksun, että työnantajan sairausvakuutusmaksun arvioidaan nousevat alle 0,01 prosenttiyksikköä. Valtio rahoittaa vähimmäismääräiset vanhempainpäivärahat 0,3 miljoonaa euroa ja lisäksi ansiosidonnaisista vanhempainpäivärahoista 3,4 prosenttia eli 0,2 miljoonaa euroa, joten valtion osuus ehdotuksen kustannusvaikutuksista on yhteensä 0,5 miljoonaa euroa.

Taulukko 1 Sairausvakuutuslain mukaisten päivärahojen muutosten vaikutukset

	Päivärahamenot (milj.€)	Vakuutusmaksuilla rahoitettava osuus päivärahoista (milj.€)	Valtion menot päivärahoista (milj.€)	Toimeentulotukimenot (milj.€)
Vanhempainpäivärahojen muutokset	5,0	4,5	0,5	-
Vähimmäispäivärahojen korotus	10,7	-9,7	20,4	-1,5
Yhteensä	14,2	-5,2	20,9	-1,5

4.1.3 Työpaikkakassoja koskevat muutokset

Tietojen luovuttamista työpaikkakassoille koskevat muutokset liittyvät EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) voimaantulon edellyttämiin kansallisiin toimenpiteisiin. Kansallisesti on jo menetelty uudistusehdotuksen mukaisesti, joten sillä ei menoja lisääviä vaikutuksia.

4.1.4 Lääkkeiden omavastuuosuuden alentaminen ja julkisissa tiloissa annetun yksityisen hoidon korvaukset

Lääkekorvaukset ja yksityisen sairaanhoidon korvaukset rahoitetaan sairausvakuutuksen sairaanhoitovakuutuksesta. Sairaanhoitovakuutus rahoitetaan vakuutettujen eli palkansaajien, yrittäjien ja etuudensaajien sairaanhoitomaksun tuotoilla sekä valtion osuudella. Vakuutettujen rahoitusosuus on 55,1 prosenttia ja valtion rahoitusosuus 44,9 prosenttia sairaanhoitovakuutuksen rahoituksesta.

Lääkekustannusten omavastuuosuuden alentaminen nostaa sairausvakuutuksen korvausmenoja suoraan ja käyttäytymisvaikutusten kautta. Suora vaikutus tarkoittaa lisäkustannusta, joka syntyy siitä, että omavastuuosuuden ylittymisen jälkeen sairausvakuutus korvaa lääkkeen kustannuksesta suuremman osan, jolloin potilaan omavastuu vastaavasti pienenee. Käyttäytymisvaikutus tarkoittaa lisäkustannusta, joka syntyy siitä, että omavastuuosuuden ylittymisen jälkeen potilas voi lisätä lääkemenetustaan, esimerkiksi ostamalla useampia lääkkeitä tai tekemällä suurempia kertaostoja. Omavastuuosuuden alentamisen suoran vaikutuksen osuuden arvioidaan olevan 7 miljoonaa euroa (63 %) ja käyttäytymisvaikutusten osuuden 4 miljoonaa euroa (37 %). Näin ollen lääkkeiden vuotuisen omavastuuosuuden alentaminen 605,13 eurosta 572 euroon lisäisi sairausvakuutuksen sairaanhoitovakuutuksen menoja yhteensä 11 miljoonalla eurolla, josta valtion osuus olisi 5 miljoonaa euroa.

Julkisissa tiloissa annetun yksityisen terveydenhuollon korvaamisen jatkamisen vaikutus sairaanhoitokorvauksiin arvioidaan olevan vuositasolla noin 200 000 euroa, josta valtion osuus olisi noin 100 000 euroa.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ehdotettu muutos työkyvyttömyyseläkkeen lepäämäänjättämisen minimiansaintarajaan voi aiheuttaa jonkin verran tietojärjestelmien muutokuluja eläkelaitoksissa. Myös uudesta ansaintarajasta tiedottamisesta aiheutuu kuluja. Ansaintaraja on kuitenkin muuttunut jo nykyisen lain mukaan indeksikorotuksen vuoksi lähes vuosittain. Jatkossa tiedottamisesta tulisi yksinkertaisempaa, kun kiinteä ansaintaraja olisi pysyvästi takuueläkkeen suuruinen.

Ehdotetut muutokset vähimmäismääraisten päivärahojen ja takuueläkkeen määrään ja lääkkeiden vuosiomavastuuseen eivät vaikuttaisi merkittävästi Kansaneläkelaitoksen näiden etuuksien ja korvausten toimeenpanoon liittyvään työmäärään. Näiden ehdotusten toteuttaminen ei myöskään edellytä suuria tietojärjestelmämuutoksia.

Työpaikkakassojen myöntämien päivärahaetuuksien maksatuksen siirrosta aiheutuu kertaluonteisia kustannuksia Kansaneläkelaitoksen tietojärjestelmämuutosten osalta. Toisaalta maksatuksen siirron edellyttämät muutokset ovat osa etuusjärjestelmien kokonaisuudistusta ja sisältyvät näihin kustannuksiin. Muutoksen arvioidaan jatkossa vähentävän toimeenpanon kustannuksia muun muassa siten, että työpaikkakassoille maksettavien päivärahaetuuksien ennakkomaksujen osalta työmäärä vähenee, automaattioratkaisut tulevat mahdollisiksi ja kustannukset liittyen työpaikkakassoille räätälöityihin tietojärjestelmiin jäävät pois.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

4.3.1 Takuueläkkeen ja kuntoutusrahan korottaminen sekä eläkkeen lepäämäänjättäminen

Takuueläkkeen korotus parantaisi kaikkein heikoimmassa asemassa olevien eläkeläisten asemaa, koska sitä maksetaan henkilöille, jotka saavat joko pelkkää kansaneläkettä tai sen lisäksi pientä työeläkettä. Ehdotuksen mukainen takuueläkkeen korotus korottaisi takuueläkkeen määrää 9,25 euroa kuukaudessa, kun huomioon otetaan myös erikseen toteutettava vuotta 2019 koskeva poikkeuksellinen indeksitarkistus. Takuueläkkeen määrä olisi korotuksen jälkeen 784,52 euroa. Takuueläkkeen korotus nostaa myös erityisen vaikeaan työmarkkina-asemaan joutuneille ikääntyneille pitkäaikais-työttömille maksettavaa eläketukea, joka on sidottu takuueläkkeen määrään.

Nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan vähimmäismäärän tasokorotuksen arvioidaan tukevan kuntoutustarpeessa olevien nuorten ja työelämään kiinnittymättömien aikuisten hakeutumista koulutukseen ja muuhun ammatilliseen kuntoutukseen, mikä parantaa heidän mahdollisuuksiaan työllistyä avoimille työmarkkinoille. Jos korotusta ei tehtäisi, nuorille maksettava kuntoutusrahan takuueläkettä alempi taso muodostaisi kannustinloukun, joka lisäisi osatyökykyisten nuorten riskiä syrjäytyä kokonaan työelämästä. Vuoden 2019 indeksitasossa kuntoutuslain 35 §:n mukainen vähimmäismääräinen kuntoutusraha olisi korotuksen jälkeen 31,39 euroa arkipäivältä ja 784,75 euroa kuukaudessa.

Ehdotettu takuueläkkeen suuruinen lepäämäänjättämisen minimi ansaintaraja mahdollistaisi nykyistä hieman suuremman lisäansion työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla. Työssäkäynti lisää työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osallisuutta yhteiskuntaan ja sen arvioidaan myös parantavan kuntoutumisen mahdollisuuksia. Takuueläkkeen suuruisen eli nykyistä hieman suuremman ansaintarajan arvioidaan kannustavan hieman nykyistä useampia kokeilemaan työssäkäyntiä työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla.

4.3.2 Sairausvakuutuslain mukaisten vähimmäismääräisten päivärahojen nostaminen

Sairausvakuutuslain mukaisten vähimmäismääräisten päivärahojen korottaminen työmarkkinatuen tasolle nostaa päivärahaa 3,22 euroa päivässä eli 80,50 euroa kuukaudessa. Ehdotus vahvistaa sosiaaliturvan tavoitetta eriarvoisuuden vähentämisestä. Sairausvakuutuslain mukaisten päivärahojen vähimmäismäärä on tällä hetkellä pienempi kuin työmarkkinatuki. Putoaminen työmarkkinatuen suuruiselta etuudelta pienemmälle sairaus- tai vanhempainpäivärahalle, erityishoitorahalle taikka kuntoutusrahalle on estetty siten, että ne määräytyvät työmarkkinatuen määrän mukaan, jos työttömyysetuutta on saatu ensin mainitun etuusoikeuden tai kuntoutuksen alkamista edeltäneiden neljän kuukauden aikana. Muussa tapauksessa perusturvan taso eroaa toisistaan riippuen siitä, mihin syyhyn se pohjautuu. Ehdotetulla muutoksella yhtenäistetään etuusjärjestelmää ja siirretään painopistettä viimesijaisesta toimeentulotuesta ensisijaisiin etuuksiin. Vähimmäismääräisten päivärahojen korotus vähentää vähimmäismääräistä päivärahaa saavien asiakkaiden kotitalouksien toimeentulotuen tarvetta. Ehdotus on sukupuolineutraali, eli sen vaikutus ei perustu sukupuoleen. Uudistuksella pyritään siihen, että etuuden tarvitsija saisi toimeentuloturvansa siitä ensisijaisesta etuudesta, joka on tarkoitettu hänen elämäntilanteeseensa.

Nykyisin sairauspäivärahan vähimmäismääräistä päivärahaa maksetaan noin 22 000 henkilölle keskimäärin 65 päivää, vanhempainpäivärahan vähimmäismääräistä päivärahaa noin 17 000 henkilölle

STM luonnos 22.8.2018

keskimäärin 98 päivää ja kuntoutusrahan vähimmäismääräistä etuutta 800 henkilöä keskimäärin 42 päivää. Vähimmäismääräisten päivärahojen korottaminen lisää vähimmäismääräisen sairauspäivärahan saajia 7 400 henkilöllä ja vähimmäismääräisten vanhempainpäivärahojen saajia 1 700 henkilöllä. Kuntoutusrahan saajien osalta muutos on vähäinen.

4.3.3 Vanhempainpäivärahoja koskevat muutokset

Sairausvakuutuslain vähimmäismääräisten päivärahojen nostaminen työmarkkinatuen tasolle kaventaisi lapsiperheiden tuloeroja ja vähentäisi eriarvoisuutta. Esitykseen sisältyvät ehdotukset vanhempainpäiväraha järjestelmän kehittämistä edistäisivät erilaisissa perhemuodoissa elävien vanhempien ja lasten yhdenvertaisuutta.

Yhden vanhemman perheessä elävän lapsen vanhemman vanhempainrahakauden pidennys mahdollistaa yhden vanhemman perheelle yhtä pitkän vanhempainpäiväraha kauden kuin kahden vanhemman perheessä. Uudistuksella saatettaisiin yhden vanhemman perheet ja niin sanotut ydinperheet keskenään yhdenvertaisempaan asemaan. Uudistus edistäisi myös sukupuolten välistä tasa-arvoa. Voimassa olevan lainsäädännön perusteella yksin lapsen hoidosta vastaavalla isällä on oikeus vanhempainrahakauden pidennykseen äidin äitiysrahakauden ajalta laissa erikseen määritellyissä tilanteissa, mutta lapsen hoidosta vastaavalla äidillä ei sen sijaan ole ollut oikeutta isyysrahaan tai vanhempainrahakauden pidennykseen.

Yksin lapsen hoidosta vastaaville äideille myönnettävä vanhempainrahakauden pidennys saattaa pitää heidät pidempään poissa työmarkkinoilta. Toisaalta ylimääräisillä vanhempainrahapäivillä saattaa olla kotihoidontukikautta lyhentävä vaikutus siten, että kokonaisuudessaan työmarkkinoilta poissaolon pituus ei muutu nykyisestä. Kotihoidontukikausien mahdollinen lyhentymisen voi vähentää jonkin verran kotihoidontuen menoja ja siten myös kuntien menoja.

Vanhempainpäiväraha kauden mahdollistaminen tilanteessa, jossa perheeseen adoptoidaan yli seitsemänvuotias lapsi, lisää lasten keskinäistä yhdenvertaisuutta. Adoptiovanhemman mahdollisuus hoitaa lasta kotona on tärkeää ajatellen, että lapsi tarvitsee aikaa sopeutua uuteen perheeseen ja ympäristöön sekä yleensä myös uuteen kieleen ja kulttuuriin. Mitä paremmin vanhemmat pystyvät vastaamaan lapsen tarpeisiin alkuvaiheessa, sitä nopeammin adoptiolapsi sopeutuu uuteen ympäristöön.

Uuden, 1.5.2015 voimaan tulleen kuntalain (410/2015) tarkoituksena on edistää muun muassa kunnan asukkaiden itsehallinnon ja osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumista. Sairausvakuutuslain sääntely, jonka soveltamiskäytännössä luottamustehtävässä toimiminen on vaikuttanut vanhempainpäivärahoihin siten, että äitiys- ja vanhempainraha on maksettu vähimmäismääräisenä tai isyysraha tai adoptiovanhemman vanhempainraha maksaminen on estynyt kokonaan, on ongelmallinen muun muassa kuntalain edellä mainitun tavoitteen kannalta. Lakiehdotus, jonka mukaan kuntalain 69 §:ssä mainittuna luottamushenkilönä toimiminen ei jatkossa vaikuttaisi päivärahaan, edistäisi vanhempainpäivärahaa saavien oikeutta kuntalain mukaiseen osallistumiseen ja vaikuttamiseen. Muutos edistäisi myös sukupuolten välistä tasa-arvoa, sillä vanhempainvapaita pitävät ja päivärahoja saavat erityisesti naiset.

4.3.4 Lääkkeiden vuosiomavastuun alentaminen

Tilastojen mukaan vuonna 2017 lisäkorvauksia lääkkeiden vuosiomavastuun eli lääkekaton ylityksen jälkeen maksettiin noin 239 000 henkilölle. Kansaneläkelaitoksen tekemän mikrosimuloinnin

STM luonnos 22.8.2018

perusteella lääkekaton alentaminen 572 euroon lisää lääkekaton ylittäneiden määrää 12 prosentilla eli 26 910 henkilöllä. Kaikkien korvattuja lääkkeitä käyttäneiden keskimääräinen omavastuu alenisi 169 eurosta 168 euroon.

Muutoksesta hyötyvät ne vakuutetut, jotka maksavat lääkkeistään nykylainsäädännön perusteella yli ehdotetun uuden lääkekaton eli yli 572 euroa vuodessa. Lääkekatto alenee 33,13 eurolla, joten myös omavastuu alenee enintään 33,13 eurolla. Kaiken kaikkiaan muutoksesta hyötty simuloinnin mukaan 7 prosenttia kaikista lääkekorvauksia saaneista eli 253 750 henkilöä. Heistä 50 prosentilla omavastuu pienenee vähintään 30 euroa vuodessa, 46 prosentilla 10–30 euroa vuodessa ja 4 prosentilla alle 10 euroa vuodessa.

Korkeat lääkekustannukset ovat yleisempiä vanhemmissa kuin nuoremmassa ikäryhmissä. Tämän vuoksi muutoksesta hyötyvät painottuvat eläkeikäisiin. Yhteensä 11 prosenttia kaikista 65–74-vuotiaista ja 17 prosenttia kaikista 75 vuotta täyttäneistä korvattuja lääkkeitä käyttäneistä hyötty lääkekaton alentamisesta. Korvattavia lääkkeitä käyttäneistä 55–64-vuotiaista hyötyjiä on 7 prosenttia ja tätä nuoremmassa ikäryhmissä 1–4 prosenttia. Muutos kohdistuu tasaisesti molempiin sukupuoliin: muutoksesta hyötty noin 7 prosenttia korvattavia lääkkeitä käyttäneistä miehistä ja naisista.

Eläkeikäisissä on työikäisiä enemmän pienituloisia ja siksi muutoksesta hyötyvät painottuvat pienempituloisiin. Kahdessa alimmassa tuloviidenneksessä muutoksesta hyötyviä on 12 prosenttia ja kahdessa ylimmässä tuloviidenneksessä 5 prosenttia. Osuuksia tarkasteltaessa on kuitenkin huomioitava, että miehet ja naiset jakautuvat tuloviidenneksiin epätasaisesti: suurituloisimmassa tuloviidenneksessä naisia on 36 prosenttia ja pienituloisimmassa 62 prosenttia. Henkilömäärän perusteella tarkasteltuna muutos kohdistuukin miehillä selvästi tasaisemmin eri tuloryhmiin kuin naisilla. Suurituloisimmassa tuloviidenneksessä muutoksesta hyötyviä miehiä on 19 920 ja naisia 8 490, pienituloisimmassa tuloviidenneksessä puolestaan muutoksesta hyötyviä miehiä on 25 400 ja naisia 42 280.

Lääkekaton alentamisesta hyötyvistä 86 prosentilla on jonkin vaikean ja pitkäaikaisen sairauden tai kalliin lääkehoidon perusteella lääkekorvausoikeus. Ylempään erityiskorvaukseen oikeuttava sairaus 51 prosentilla ja ainakin yksi alempaan erityiskorvaukseen oikeuttava sairaus 75 prosentilla. Vaikean tai pitkäaikaisen sairauden perusteella myönnettävien erityiskorvausoikeuksien perusteella muutoksesta hyötyvistä 33 prosentilla on diabetes (84 040 henkilöä), 31 prosentilla krooninen verenpainetauti (79 840 henkilöä), 21 prosentilla astmaattinen sairaus (53 180 henkilöä), 16 prosentilla krooninen sydämen rytmihäiriö (41 020 henkilöä), 15 prosentilla krooninen sepelvaltimotauti (38 900) ja 11 prosentilla reumaattinen sairaus (27 690 henkilöä). Erityiskorvaukseen tai kliinisen ravintovalmisteen korvaamiseen oikeuttavat sairaudet, joissa muutoksesta hyötyvien osuus kaikista oikeutetuista on suurin, ovat päivittäistä letkuruokintaa vaativat tilat (53 % hyötty muutoksesta), synnyttäiset aineenvaihdunnan häiriöt (52 %), narkolepsia (52 %), krooniset sydämen rytmihäiriöt (46 %), pienten lasten lehmänmaitoallergia ja herkkyys tavanomaisille erityisvalmisteille (45 %) sekä yleinen erythrodermia (34 %).

Lääkekaton alentamisesta hyötyvistä vakuutetuista 36 prosentilla on ainakin yksi rajoitettu peruskorvausoikeus kalliiseen lääkehoitoon. Joidenkin rajoitetusti korvattavien erittäin kalliiden lääkkeiden käyttäjäryhmissä hyötyvien osuus on 100 prosenttia (esimerkiksi allergisen astman ja urtikarian hoidossa käytettävä omalitsumabi, leukemian hoidossa käytettävä ponatinibi sekä tyvisolusyövän hoidossa käytettävä vismodegibi).

STM luonnos 22.8.2018

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen ja Eläketurvakeskuksen kanssa. Esityksestä on kuultu keskeisiä työmarkkinaosapuolia.

Sosiaali- terveysministeriössä toimi 1.2.-31.10.2015 Monimuotoiset perheet -työryhmä. Työryhmän tehtävänä oli muun muassa tarkastella sairausvakuutuslakiin sisältyviä vanhempainpäivärahasäännöksiä erityisesti yksinhuoltaja-, etävanhempi-, adoptio-, monikko-, sateenkaari- ja sijaisperheiden kannalta sekä arvioida mahdollisia lainsäädännön muutostarpeita. Myös eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pitänyt tärkeänä perhevapaalainsäädännön uudistamista siten, että erilaisten perheiden tarpeet otetaan nykyistä paremmin huomioon (StVM 21/2012).

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Esityksestä on pyydetty lausunnot seuraavilta tahoilta:

6 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2019 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen maakuntalaiksi (Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi, HE 15/2017 vp). Maakuntalakiä koskevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan, että maakunnallisia luottamushenkilöitä ovat vuodesta 2019 lähtien maakuntavaaleissa valitut valtuutetut ja varavaltuutetut sekä maakuntalain 58 §:ssä tarkoitetut maakunnan muut luottamushenkilöt. Mikäli maakuntalaki hyväksytään eduskunnassa syksyn 2018 aikana niin, että se tulee voimaan vuoden 2018 lopulla tai viimeistään samanaikaisesti nyt ehdotettujen lainmuutosten kanssa, tulisi uusi sääntely huomioida sairausvakuutuslain 9 luvun 3 ja 6 §:ien sekä 11 luvun 8 §:n sääntelyssä, jonka mukaan ansiotyössä olemisena ei pidetä vanhemman toimimista kunnallisessa luottamustoimessa.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 16/2018 vp). Hallituksen sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 19.6.2018 toimittamassa vastineessa sosiaali- ja terveysministeriö ehdottaa, että suoran valinnan palveluita koskeva sääntely toimeenpantaisiin kokonaisuudessaan 1.1.2022. Maakunnilla olisi kuitenkin mahdollista hakea lupaa varhaisempaan aloitukseen tai määräajan pidennystä enintään 1.1.2023 asti. Näin ollen suoran valinnan palvelut toimisivat maanlaajuisesti täydessä mittakaavassa viimeistään vuoden 2023 alusta. Hallituksen linjauksen mukaan yksityisen sairaanhoidon korvaukset päättyvät hallituksen linjauksen mukaan siinä vaiheessa, kun valinnanvapausjärjestelmän suoran valinnan palveluita antavat sosiaali- ja terveyskeskukset ovat saaneet toimintansa täyteen mittakaavaan. Julkisissa tiloissa annetun yksityisen terveydenhuollon kustannusten korvaamista koskevaa sääntelyä olisi perusteltua jatkaa siihen asti, kunnes suoran valinnan palvelut toimivat maanlaajuisesti täydessä mittakaavassa ja yksityisen sairaanhoidon korvaukset lakkautetaan.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Sairausvakuutuslaki

2 luku Sairaanhoidokorvauksia koskevat yhteiset säännökset

3 §. *Korvattavuutta koskevat rajoitukset.* Pykälä on muutettu väliaikaisesti vuoden 2018 loppuun saakka. Mikäli väliaikaista muutosta ei jatkettaisi, pykälän 1 momentin 3 kohdan perusteella ei korvattaisi vuoden 2019 alusta lähtien sairaanhoidon kustannuksia, kun yksityisen terveydenhuollon palvelut on järjestetty kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon tiloissa. Pykälän 1 momentin 3 kohta ehdotetaan edelleen poistettavaksi. Muutos mahdollistaisi sairaanhoidokorvausten maksamisen myös silloin, kun yksityisen terveydenhuollon palvelut järjestetään kunnan omistamissa tiloissa.

Pykälän 2 momenttia on muutettu väliaikaisesti vuoden 2018 loppuun saakka. Momenttia ehdotetaan edelleen muutettavan vastaamaan 1 momenttiin tehtävää muutosta eli että momentissa viitattaisiin 1 momentin 4 ja 5 kohtiin 5 ja 6 kohtien sijasta.

Pykälään ehdotetaan lisättävän 3 ja 4 momentti, joka olisi sisällöltään samanlainen kuin väliaikaisena vuoden 2018 loppuun saakka voimassa oleva 3 ja 4 momentti.

5 luku Lääkekorvaukset

8 § *Vuosiomavastuu ja oikeus lisäkorvaukseen.* Pykälässä säädetään lääkkeiden vuosiomavastuusta ja vakuutetun oikeudesta lisäkorvaukseen vuosiomavastuun ylittymisen jälkeen. Voimassa olevan pykälän 1 momentin perusteella vuosiomavastuun määrä on 610 euroa ja sitä tarkistetaan vuosittain kansaneläkeindeksin muutosta vastaavasti. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että laissa olevaa vuosiomavastuun määrää laskettaisiin 610 eurosta 576,60 euroon.

7 luku Päivärahaetuuksien saamisen yleiset edellytykset

4 § *Työnantajan oikeus päivärahaetuuteen.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti, jonka mukaan pykälää sovellettaisiin myös tilanteessa, kun vakuutetulla on oikeus tilapäisesti keskeyttää luottamustoimensa hoitaminen työkyvyttömyyden, raskauden tai synnytyksen taikka lapsen hoidon vuoksi ja saada tältä ajalta luottamustoimen palkkiota. Tällöin päivärahaetus maksettaisiin luottamustoimen palkkion maksajalle eikä vakuutetulle itselleen. Jos vakuutettu jatkaa luottamustoimen hoitamista esimerkiksi äitiys- ja vanhempainrahakaudella, maksettaisiin vanhempainpäiväraha vähimmäismääräisenä vakuutetulle itselleen.

9 luku Vanhempainpäivärahat

2 § *Äitiysraha.* Pykälässä säädetään oikeudesta äitiysrahaan. Pykälän mukaan naisella, jonka raskaus on kestänyt vähintään 154 päivää, on oikeus saada raskauden ja synnytyksen perusteella äitiysrahaa. Säännöksen selkeyttämiseksi sen terminologia muutettaisiin sukupuolineutraaliksi. Pykälän sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä puhuttaisiin naisen sijaan vakuutetusta.

STM luonnos 22.8.2018

Oikeutta äitiysrahaan ei ole, jos raskaus on keskeytetty raskauden keskeyttämisestä annetun lain (239/1970) nojalla. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että oikeus äitiysrahaan olisi, vaikka raskaus olisi keskeytetty. Äitiysrahan edellytyksenä olisi kuitenkin, että raskaus on kestänyt vähintään 154 päivää ennen keskeytystä. Muutoksen takia 2 momentti ehdotetaan poistettavaksi.

Oikeus äitiysrahaan alkaisi 3 §:n mukaisesti raskauden päättymistä seuraavana arkipäivänä ja päättyisi, kun etuutta on maksettu 105 arkipäivältä.

3 § Äitiysrahakausi. Pykälässä säädetään äitiysrahakaudesta. Äitiysrahaa maksetaan 105 arkipäivältä. Oikeus äitiysrahaan alkaa aikaisintaan 50 arkipäivää ja viimeistään 30 arkipäivää ennen laskettua synnytysaikaa. Pykälän 2 momentin perusteella oikeutta saada äitiysraha varhennettuna 31–50 arkipäivältä ennen laskettua synnytysaikaa ei ole, jos vakuutettu on tuona aikana ansiotyössä tai muussa omassa työssä lukuun ottamatta omassa kotitaloudessa tehtävää työtä. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi tarkennus, että ansiotyössä olemisena ei pidetä vanhemman toimimista kunnallisessa luottamustoimessa.

Kunnan luottamushenkilöt on määritelty kuntalain (410/2015) 69 §:ssä. Kuntalain 69 §:n mukaan kunnan luottamushenkilöitä ovat valtuutetut ja varavaltuutetut, kunnan toimielimiin valitut jäsenet, kunnan kuntayhtymän toimielimiin valitsemat jäsenet sekä muut kunnan luottamustoimiin valitut henkilöt. Kunnan toimielimiä ovat kuntalain 30 §:n mukaan valtuuston lisäksi kunnanhallitus, lautakunnat, valiokunnat ja johtokunnat, niiden jaostot sekä toimikunnat. Kuntayhtymän toimielimistä säädetään kuntalain 58 §:ssä. Muita kunnan luottamustoimiin valittuja henkilöitä voivat olla esimerkiksi jäsenet vastuukunnan organisaatioon kuuluvassa kuntien yhteisessä toimielimessä (kuntalain 51 §).

Tehtävänsä perusteella kunnan toimielimen jäseneksi valittu kunnan viranhaltija tai työntekijä ei kuitenkaan ole kunnan luottamushenkilö. Kunnan luottamushenkilöitä eivät myöskään ole osakeyhtiön yhtiökokoukseen tai hallitukseen, säätiön hallitukseen, yhdistyksen hallitukseen, kokoukseen tai vastaavaan toimielimeen tai osuuskunnan hallitukseen tai osuuskunnan kokoukseen nimetyt henkilöt, vaikka kyseinen yhteisö tai säätiö olisi kunnan tytäryhteisö. Ehdotettu ansiotyön käsitteen rajaus ei siten koskisi edellä mainittuja henkilöitä. Ehdotettu rajaus ei myöskään koskisi päätoimisia ja osa-aikaisia luottamushenkilöitä, joista säädetään kuntalain 80 §:ssä. Kuntalain 80 §:ssä tarkoitettun päätoimisen tai osa-aikaisen luottamustoimen hoitamisen voidaan katsoa rinnastuvan ansiotyössä olemiseen.

Vanhemman osallistuessa kunnallisen luottamustoimensa hoitamiseen maksettaisiin äitiysraha jatkossa täysimääräisenä.

6 § Isyysraha. Pykälässä säädetään isyysrahan maksamisen edellytyksistä. Isyysrahan edellytyksenä on, että isä osallistuu lapsen hoitoon eikä ole samaan aikaan ansiotyössä tai muussa omassa työssä lukuun ottamatta omassa kotitaloudessa suoritettavaa työtä. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi 9 luvun 3 §:ään ehdotettua muutosta vastaava tarkennus, jonka mukaan ansiotyössä olemisena ei pidettäisi vanhemman toimimista kunnallisena luottamushenkilönä. Vanhemman osallistuessa kunnallisen luottamustoimensa hoitamiseen maksettaisiin isyysraha jatkossa täysimääräisenä.

7 § Isyysrahakausi. Pykälässä säädetään isyysrahakauden pituudesta ja isyysrahapäivien käyttämisestä. Pykälän 1 momentti vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan monikkoperheen isällä olisi oikeus nykyistä pidempään isyysraha-

kauteen. Isyysrahakautta pidennettäisiin 18 arkipäivällä kutakin yhtä useampaa samanaikaisesti syntyntä tai adoptoitua lasta kohden. Toisin sanoen kaksosten syntyessä isyysrahakauden pituus olisi 72 arkipäivää ja kolmosten syntyessä 90 arkipäivää. Isyysrahaa maksettaisiin kuitenkin aina enintään 105 arkipäivältä, mikä vastaa äidin äitiysrahakauden pituutta. Jos siis samalla kertaa syntyy tai adoptoidaan neljä lasta tai useampi, isyysrahakauden pituus on enintään 105 arkipäivää.

Isyysrahakauden pidennyksen voisi käyttää äitiys- tai vanhempainrahakauden aikana taikka vanhempainrahakauden jälkeen siihen mennessä kunnes lapset täyttävät kaksi vuotta tai adoptiolasten hoitoonottamisesta on kulunut kaksi vuotta. Kaksosten syntyessä isyysrahaa voitaisiin siten maksaa samaan aikaan äidin äitiys- ja vanhempainrahan kanssa yhteensä 36 arkipäivältä ja kolmosten syntyessä yhteensä 54 arkipäivältä. Isyysrahajaksojen määrä säilyisi ennallaan.

Säännöstä sovelletaan paitsi isään, myös muuhun 1 §:n 2 momentin, 6 §:n 2 momentin ja 11 §:n mukaiseen vakuutettuun, johon sovelletaan isyysrahaa koskevia säännöksiä. Säännös koskee siis myös biologisen äidin avio- tai avopuolisoa tai adoptioäidin aviopuolisoa sukupuolesta riippumatta.

Pykälän 3 momentti vastaa sisällöltään voimassa olevan pykälän 2 momenttia. Momenttiin ei ehdoteta asiallisia muutoksia, mutta sitä ehdotetaan selkeytettäväksi. Momentin mukaan isyysrahaa maksettaisiin uuden lapsen syntymään tai adoptioon perustuvalla äitiys- ja vanhempainrahakaudella aikaisemman tai aikaisempien lasten perusteella enintään 24 arkipäivältä yhdessä jaksossa. Momenttiin kirjattaisiin, että se koskee myös uuden lapsen adoption vuoksi alkaa vanhempainrahakautta, mikä vastaa säännöksen tarkoitusta ja soveltamiskäytäntöä. Isyysrahaa maksettaisiin uudesta lapsesta tai uusista lapsista äitiys- ja vanhempainrahakaudella 1 ja 2 momentin mukaisesti. Toisin sanoen, jos perheeseen syntyisi yksi lapsi ja perheessä olisi ennestään yksi alle kaksivuotias lapsi, olisi isällä oikeus yhteensä enintään 42 isyysrahapäivään uuden lapsen äitiys- ja vanhempainrahakaudella. Jos perheeseen syntyisi kaksoset, olisi isällä vastaavasti oikeus yhteensä enintään 60 isyysrahapäivään uudella äitiys- ja vanhempainrahakaudella.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jonka mukaan oikeutta isyysrahaan ei olisi siltä osin kuin äidille on jo maksettu ehdotetun 10 §:n 5 momentin perusteella vanhempainrahakauden pidennystä. Tällainen tilanne voi syntyä, jos äiti avioituu tai muuttaa avoliittoon vanhempainrahakauden jälkeen, jolloin äidin puolisolle syntyy oikeus isyysrahaan. Jos äidille olisi maksettu vasta osa 54 vanhempainrahapäivästä, olisi isyysrahaan oikeus siltä osin kuin vanhempainrahapäiviä on jäljellä. Jos äidille olisi ehditty maksaa kaikki 54 vanhempainrahapäivää, ei isyysrahaan olisi lainkaan oikeutta. Poikkeuksena tästä olisi kuitenkin tilanne, jossa isyys vahvistetaan vasta sen jälkeen, kun äidille on jo ehditty maksaa vanhempainrahakauden pidennys. Joissakin tilanteissa isyyden vahvistaminen saattaa kestää niin kauan, että vanhempainrahan pidennys ehditään maksaa äidille, kun isyysrahaan oikeutettua henkilöä ei ole. Jos isä ei ole ollut äidin puoliso, ei isällä ole ollut mahdollisuutta saada isyysrahaa ennen isyyden vahvistamista. Tällaisessa tilanteessa olisi kohtuullista, että isällä olisi oikeus isyysrahaan riippumatta siitä, onko vanhempainrahan pidennys maksettu äidille.

10 § Vanhempainrahakausi. Pykälässä säädetään vanhempainrahakauden pituudesta. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti, joka koskee äidin vanhempainrahakauden pidentämistä 54 arkipäivällä. Äidillä olisi oikeus saada vanhempainrahaa pykälän 1-3 momentissa säädettyä pitempään silloin, kun ei ole vakuutettua, johon sovelletaan isyysrahaa koskevia säännöksiä kyseisen lapsen osalta. Tällainen tilanne olisi silloin, kun isyyttä ei ole vahvistettu eikä äidillä ole avio- tai avopuolisoa, johon sovelletaan 1 §:n 2 momentin mukaisesti isyysrahaa koskevia säännöksiä. Toisin sanoen äidillä ei olisi oikeutta vanhempainrahakauden pidentämiseen, jos lapsella on vahvistettu isä

STM luonnos 22.8.2018

tai äidillä on avio- tai avopuoliso. Oikeutta ei myöskään olisi, jos lapsella on etävanhempi, joka 6 §:n 2 momentin mukaisesti on oikeutettu isyysrahaan. Merkitystä ei ole sillä hakeeko isyysrahaan oikeutettu vakuutettu isyysrahaa tai täyttäisikö hän isyysrahan edellytykset muutoin, esimerkiksi ansiotyöstä poissaolon osalta.

Äidin oikeus vanhempainrahakauden pidennykseen määriteltäisiin 1-3 momentin mukaisen vanhempainrahakauden päättyessä. Tavanomaisimmassa tilanteessa oikeutta tarkasteltaisiin siten 158 arkipäivän pituisen vanhempainrahakauden päättyessä. Jos lapsella olisi tuolloin juridinen isä tai äidillä puoliso, ei oikeutta vanhempainrahakauden pidennykseen olisi. Jos vanhempainrahan pidennysjakson aikana tilanne muuttuisi siten, että isyys vahvistettaisiin tai äidille tulisi puoliso, päättyisi äidin oikeus vanhempainrahan pidennykseen siitä lukien, kun on olemassa vakuutettu, johon sovelletaan isyysrahaa koskevia säännöksiä.

Jos äidille syntyy samalla kertaa yhtä useampi lapsi tai hän adoptoi samalla kertaa yhtä useamman lapsen, olisi äidillä oikeus saada vanhempainrahakausi pidennettynä vastaavasti kuin ehdotetussa 7 §:n 2 momentissa säädetään isyysrahan osalta. Toisin sanoen esimerkiksi kaksosten syntyessä äidillä olisi oikeus 72 arkipäivän pituiseen vanhempainrahakauden pidennykseen.

Vanhempainrahakauden pidennys myönnettäisiin hakemuksesta vastaavasti kuin isyysraha. Sitä ei siten luettaisi niin sanottuun laskennalliseen vanhempainrahakauteen eli aikaan, jolta äidin katsotaan olevan oikeutettu saamaan vanhempainrahaa. Näin ollen, jos äiti ei hakisi vanhempainrahakauden pidennystä, hänellä voisi olla oikeus työttömänä työnhakijana olleessaan työttömyysturvalain mukaiseen työttömyysetuuteen.

11 § Adoptiovanhemman vanhempain- ja isyysraha. Pykälässä säädetään adoptiovanhemman vanhempainrahan ja isyysrahan saamisen edellytyksistä. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että adoptiovanhemman vanhempainrahaan ja osittaisen vanhempainrahaan olisi oikeus vakuutetulla, joka on ottanut lapsen hoitoonsa adoptiotarkoituksessa. Voimassa olevan lain mukaan oikeus adoptiovanhemman vanhempainrahaan on vain alle seitsemänvuotiaan lapsen adoptoivilla vanhemmilla. Koska 2 momentin mukaisesti adoptiovanhemman vanhempainrahaan oikeutetulla adoptioisällä on oikeus isyysrahaan, koskisi myös isyysrahaoikeus jatkossa lapsen adoptoivia isiä.

Lisäksi 1 momentista ehdotetaan poistettavaksi säännös siitä, että adoptiovanhemman tulee vanhempainrahaa saadakseen osallistua lapsen hoitoon ja olla pois ansiotyöstä tai muusta omasta työstä lukuun ottamatta omassa kotitaloudessa suoritettavaa työtä. Näin ollen adoptiovanhemman mahdollinen työskentely vanhempainrahakauden aikana ei olisi esteenä vanhempainrahan maksamiselle. Työssäoloajalta tai päätoimisen opiskelun ajalta vanhempainraha maksettaisiin 11 luvun 8 §:n mukaisesti vähimmäismääräisenä vastaavasti kuin biologisille vanhemmille.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti, jonka mukaan adoptiovanhemman vanhempainrahaan ei ole oikeutta, jos lapsi on ennen adoptiota ollut adoptiovanhemman luona lastensuojelulain (417/2007) 49 §:n mukaisesti perhehoitoon sijoitettuna tai 81 §:n mukaisesti yksityisesti sijoitettuna.

Pykälän 2-4 momentti vastaavat voimassa olevaa lainsäädäntöä.

12 § Adoptiovanhemman vanhempainrahakausi. Pykälässä säädetään adoptiovanhemman vanhempainrahakauden pituudesta. Voimassa olevan säännöksen mukaan vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa maksetaan ajalta, jonka lapsen hoito jatkuu, kunnes lapsen syntymästä on kulunut

STM luonnos 22.8.2018

234 arkipäivää. Vanhempainrahaa maksetaan kuitenkin aina vähintään 200 arkipäivää. Jos lapsi otetaan hoitoon myöhemmin kuin 54 arkipäivän kuluttua lapsen syntymästä, vanhempainrahaa maksetaan 200 arkipäivältä. Käytännössä vanhempainrahaa ei koskaan makseta 234 arkipäivältä ja yli 200 arkipäivältäkin harvoin, koska vastasyntyneitä ei sijoiteta adoptiotarkoituksessa adoptiovanhempien luokse.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että adoptiovanhemman vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa maksettaisiin aina enintään 233 arkipäivältä lapsen hoitoon ottamisesta lukien. Vanhempainrahapäivien lukumäärä ei siten riippuisi siitä, minkä ikäisenä lapsi otetaan hoitoon. Lisäksi 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös adoptioäidin vanhempainrahakauden pidentämisestä vastaavasti kuin ehdotetussa 10 §:n 5 momentissa säädettäisiin biologisen äidin vanhempainrahakauden osalta.

14 § Lapsen kuoleman tai lapsen adoptiolapseksi luovuttamisen vaikutus vanhempainpäivärahaan. Pykälän 1 momentissa säädetään vanhempainpäivärahoikeudesta niissä tilanteissa, kun lapsi syntyy kuolleena tai kuolee myöhemmin vanhempainpäivärahauden aikana. Pykälän 1 momentin 1 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että se koskee vain äitiysrahan maksamista. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 kohta, joka koskee isyysrahan maksamista silloin, kun lapsi syntyy kuolleena tai kuolee myöhemmin. Isyysrahaa maksettaisiin edelleen 18 arkipäivältä lapsen kuolinpäivän jälkeen, enintään kuitenkin isyysrahakauden tai sen jakson loppuun. Ehdotetun 7 §:n 2 momentin mukaista isyysrahakauden pidennystä ei kuitenkaan maksettaisi kuin elossa olevista lapsista. Toisin sanoen, jos esimerkiksi toinen kaksosista syntyy kuolleena tai kuolee synnytyksen jälkeen, ei isyysrahakauden 18 arkipäivän pidennystä maksettaisi.

11 luku Päivärahaetuuksien määrä

7 §. Sairaus- ja vanhempainpäivärahan sekä erityishoitorahan vähimmäismäärä.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että laissa olevaa vähimmäismääräisen päivärahan määrää korotetaan 25,88 euroon arkipäivältä. Laissa oleva euromäärä vastaa sitä kansaneläkeindeksin pistelukua, jonka mukaan vuoden 2010 tammikuussa maksettujen kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

8 § Ansiotyössä ja omassa työssä olon vaikutus vanhempainpäivärahan määrään. Pykälän mukaan äitiys- ja vanhempainraha maksetaan vanhemmalle vähimmäismääräisenä, jos vanhempi on samanaikaisesti ansiotyössä tai omassa työssä lukuun ottamatta omassa kotitaloudessa suoritettavaa työtä tai opiskelee päätoimisesti ja saa opintotukilain mukaista opintorahaa. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi 9 luvun 3 ja 6 §:iin ehdotettua muutosta vastaava tarkennus, jonka mukaan ansiotyössä olemissä ei pidettäisi vanhemman toimimista kunnallisena luottamushenkilönä. Vanhemman osallistuksessa kunnallisen luottamustoimensa hoitamiseen vanhempainraha maksettaisiin täysimääräisenä.

Lisäksi pykälään ehdotetaan lisättäväksi maininta siitä, että myös adoptiovanhemman vanhempainraha maksetaan vähimmäismääräisenä ansiotyössäoloajalta ja päätoimisen opiskelun ajalta vastaavasti kuin biologisen vanhemman vanhempainraha.

15 luku Toimeenpanoa koskevat säädökset

20 §. *Ilmoitukset olosuhteiden muutoksista.* Jos etuuden saajan olosuhteissa tapahtuu sellainen muutos, joka vaikuttaa oikeuteen saada etuutta tai pienentää etuuden määrää, hänen tulee viipymättä ilmoittaa muutoksesta Kansaneläkelaitokselle. Tällaisia olosuhteiden muutoksiin kuuluu säännöksen 1 momentin 2 kohdan mukaan esimerkiksi se, että 2) ottovanhemman vanhempainrahaa saava keskeyttää ottolapsen hoidon. Sairausvakuutuslain 9 luvun 11 §:n 1 momenttiin ehdotetun muutoksen myötä edellä mainittu 2-kohta kävisi tarpeettomaksi, sillä adoptiovanhemmalta ei enää edellytettäisi lapsen hoitamista vanhempainrahaa saadakseen, joten ko. kohta ehdotetaan poistettavaksi.

16 luku Työpaikkakassat

1 § *Työpaikkakassa.* Pykälässä säädetään työpaikkakassojen toiminnasta. 1 momentin mukaan työpaikkakassalla on oikeus toimia sairausvakuutuslaissa säädettyjen korvauksien ja etuuksien antajana jäsenilleen tai heille ja heidän perheenjäsenilleen lukuun ottamatta luvussa 14 säädettyä vuosilomakustannuskorvausta. 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi, että Kansaneläkelaitos hoitaa työpaikkakassan vastuulle kuuluvien päivärahaetuuksien maksamisen. Päivärahaetuuksien myöntäminen tapahtuisi edelleen työpaikkakassassa.

2 § *Työpaikkakassojen toiminnan rahoitus.* Pykälä koskee työpaikkakassojen toiminnan rahoitusta. 1 momentin mukaan Kansaneläkelaitoksen on suoritettava sairausvakuutusrahaston varoista työpaikkakassan käytettäväksi enakkoina määrä, jonka kassan arvioidaan tarvitsevan tämän lain mukaisten korvauksien ja päivärahaetuuksien suorittamiseen. Koska päivärahaetudet maksettaisiin jatkossa Kansaneläkelaitoksesta, ei työpaikkakassa tarvitse niiden osalta rahoitusta. Tästä syystä Kansaneläkelaitos maksaisi enakkoina vain määrän, jonka kassa tarvitsee muiden sairausvakuutuslain mukaisten korvausten maksamiseen.

19 luku Tietojen saamista ja luovuttamista koskevat säännökset

5 § *Tietojen luovuttaminen eräissä tapauksissa.* Pykälässä säädetään siitä, mille tahoille ja mitä tietoja Kansaneläkelaitoksella on oikeus antaa salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 7-kohta, joka koskee tietojen luovuttamista työpaikkakassalle.

10 § *Tekninen käyttöyhteys.* Pykälässä säädetään Kansaneläkelaitoksen oikeudesta avata tekninen käyttöyhteys ja luovuttaa ja saada tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Kansaneläkelaitoksella on oikeus avata tekninen käyttöyhteys myös työpaikkakassalle. Muutos liittyy ehdotettuun 19 luvun 5 §:n muutokseen.

1.2 Laki takuueläkkeestä

8 §. Takuueläkkeen määrä. Pykälän 1 momentissa säädetään takuueläkkeen määrästä. Ehdotuksen mukaan täysimääräisen takuueläkkeen lainmukaista määrää korotettaisiin 631,69 euroon vuoden 2019 alusta lukien. Takuueläkelaiissa säädetyt rahamäärät vastaavat kansaneläkeindeksin sitä pistelukua, jonka mukaan vuoden 2001 tammikuussa maksettavina olevien kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

1.3 Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista

35 §. *Ammatillisessa kuntoutuksessa olevan ja nuoren kuntoutusrahan vähimmäismäärä.* Pykälässä säädetään ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan ja nuoren kuntoutusrahan vähimmäismäärästä. Pykälä ehdotetaan muutettavaksi. Kuntoutuksen toteutumisen turvaamiseksi pykälässä säädetty rahamäärä ehdotetaan korotettavaksi siten, että se vastaisi jatkossakin täysimääräisen takuueläkkeen tasoa. Ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan ja nuoren kuntoutusrahan vähimmäismäärä olisi 29,16 euroa arkipäivältä vuoden 2010 indeksitasossa, jollei kuntoutujalla muiden kuntoutuslain säännösten nojalla ole oikeutta määrältään suurempaan kuntoutusrahaan. Vuoden 2019 indeksitasossa vähimmäismäärä olisi 31,39 euroa arkipäivältä. Vähimmäismäärä koskisi myös kuntoutuslain 19 §:n 2 momentin mukaisessa oppisopimukseen perustuvana oppisopimuskoulutuksena järjestetyssä ammatillisessa kuntoutuksessa olevaa.

1.4 Laki työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä

3 §. *Työeläkelakien mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen ansaintaraja.* Pykälässä mainitut kiinteät euromääräiset ansaintarajat ehdotetaan korvattavaksi viittauksella takuueläkelaiissa säädettyyn täysimääräisen takuueläkkeen määrään, jolloin lepäämään jättämisen kiinteä alaraja pysyisi ilman eri sääntelyä täysimääräisen takuueläkkeen suuruisena.

4 §. *Työeläkelakien mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen jättäminen lepäämään.* Pykälän 1 ja 3 momentissa mainitut kiinteät euromääräiset ansaintarajat ehdotetaan korvattavaksi viittauksella takuueläkelaiissa säädettyyn täysimääräisen takuueläkkeen määrään, jolloin lepäämään jättämisen kiinteä alaraja pysyisi ilman eri sääntelyä täysimääräisen takuueläkkeen suuruisena.

5 §. *Kansaneläkelaitoksen myöntämän työkyvyttömyyseläkkeen ansaintaraja ja eläkkeen jättäminen lepäämään.* Pykälässä mainittu kiinteä euromääräinen ansaintaraja ehdotetaan korvattavaksi viittauksella takuueläkelaiissa säädettyyn täysimääräisen takuueläkkeen määrään, jolloin lepäämään jättämisen kiinteä alaraja pysyisi ilman eri sääntelyä täysimääräisen takuueläkkeen suuruisena.

10 a §. *Indeksisidonnaisuus.* Pykälä ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana, koska 3-5 §:ssä mainitut euromäärät korvattaisiin viittauksella täysimääräisen takuueläkkeen määrään eikä lepäämislaissa ole muita indeksiin sidottavia rahamääriä.

2 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

Korotettua ansaintarajaa sovellettaisiin myös työkyvyttömyyseläkkeisiin, jotka ovat lepäämässä lain voimaan tullessa. Aiemmin lepäämään jätetyt työkyvyttömyyseläkkeet palautettaisiin lain voimaan tullessa maksuun, jos henkilön ansiotulot ovat takuueläkkeen täyttä määrää matalammat.

Sairausvakuutuslain 9 luvun 7 §, 10 §:n 5 momentti, 11 §, 12 §: 1 momentti ja 14 § sekä 15 luvun 20 §:n 1 momentti ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2019 ja niitä sovellettaisiin, kun ensimmäinen saman lapsen perusteella maksettava vanhempainpäivärahopäivä on lain tultua voimaan.

STM luonnos 22.8.2018

Sairausvakuutuslain 2 luvun 3 § olisi väliaikaisesti voimassa 31 päivään joulukuuta 2022. Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 16/2018 vp). Hallituksen sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 19.6.2018 toimittamassa vastineessa sosiaali- ja terveysministeriö ehdottaa, että suoran valinnan palveluita koskeva sääntely toimeenpantaisiin kokonaisuudessaan 1.1.2022. Maakunnilla olisi kuitenkin mahdollista hakea lupaa varhaisempaan aloitukseen tai määräajan pidennystä enintään 1.1.2023 asti. Näin ollen suoran valinnan palvelut toimitusmaalla täydessä mittakaavassa viimeistään vuoden 2023 alusta. Hallituksen linjauksen mukaan yksityisen sairaanhoidon korvaukset päättyvät hallituksen linjauksen mukaan siinä vaiheessa, kun valinnanvapausjärjestelmän suoran valinnan palveluita antavat sosiaali- ja terveyskeskukset ovat saaneet toimintansa täyteen mittakaavaan. Julkisissa tiloissa annetun yksityisen terveydenhuollon kustannusten korvaamista koskevaa sääntelyä olisi perusteltua jatkaa siihen asti, kunnes suoran valinnan palvelut toimivat maanlaajuisesti täydessä mittakaavassa ja yksityisen sairaanhoidon korvaukset lakkautetaan.

3. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

XXXXXXXXXX

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1. Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sairausvakuutuslain (1224/2004) 2 luvun 3 § väliaikaisesti, 5 luvun 8 §:n 1 momentti, 9 luvun 2 §, 3 §:n 2 momentti, 6 §:n 1 momentti, 7, 11 §, 12 §:n 1 momentti ja 14 §, 11 luvun 7 ja 8 §, 15 luvun 20 §:n 1 momentti, 16 luvun 1 §:n 1 momentti ja 2 §:n 1 momentti sekä 19 luvun 10 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä on 2 luvun 3 § osaksi laissa 1203/2013, 5 luvun 8 § 1 momentti laeissa 252/2015 ja 1656/2015, 9 luvun 7 § laissa 903/2012 ja osaksi laissa 6/2017, 11 § laissa 6/2017, 12 §:n 1 momentti laissa 678/2014 ja 14 § osaksi laeissa 903/2012 ja 678/2014, 11 luvun 7 § laissa 1135/2017 ja 8 § laissa 678/2014, 15 luvun 20 §:n 1 momentti laissa 459/2006 sekä 19 luvun 10 §:n 1 momentti laissa 943/2016,

lisätään 7 luvun 4 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 994/2008, 532/2009, 655/2010 ja 972/2013, uusi 5 momentti, 9 luvun 10 §:ään sellaisena kuin se on osaksi laeissa 678/2014 ja 6/2017, uusi 5 momentti ja 19 luvun 5 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1203/2007, 437/2010, 1203/2013, 678/2014 ja 252/2015 uusi 7-kohta, seuraavasti:

2 luku Sairaanhoitokorvauksia koskevat yhteiset säännökset

3 § Korvattavuutta koskevat rajoitukset

Tämän lain nojalla ei korvata:

- 1) kunnallisista terveystalouksista sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) nojalla perittyjä maksuja;
- 2) kunnan tai kuntayhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain (733/1992) 4 §:ssä tarkoitetulla tavalla järjestämien sairaanhoidon kustannuksia;
- 3) kunnallisen sairaanhoidon yhteydessä avovastaanotolla annetusta lääkehoidosta aiheutuneita kustannuksia;
- 4) sairaanhoidon kustannuksia ajalta, jonka vakuutettu on julkisessa laitoshoidossa tai sitä vastaavassa hoidossa;
- 5) sairaanhoidon kustannuksia, jos kustannukset korvataan vankeuslain (767/2005) 10 luvun 7 §:n perusteella;
- 6) sairaanhoitoon liittyvien tai vakuutetun muutoin tarvitsemien hoitotarvikkeiden, apuvälineiden ja proteesien hankkimisesta aiheutuvia kustannuksia;
- 7) yksityisistä terveydenhuoltopalveluista perittyjä hoitopäivä-, poliklinikka- ja toimistomaksuja sekä muita vastaavia maksuja;
- 8) lääkärin antaman psykoterapian kustannuksia, jos kustannukset korvataan Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) 11 a tai 12 §:n perusteella;

STM luonnos 22.8.2018

9) sairaanhoidon kustannuksia, jos kustannukset ovat syntyneet hoidosta, joka ei kuulu terveydenhuoltolain (1326/2010) 7 a §:ssä tarkoitettuun terveydenhuollon palveluvalikoimaan.

Edellä 1 momentin 4 ja 5 kohdassa sairaanhoidon kustannuksilla tarkoitetaan myös lääkkeitä aiheuttavia kustannuksia.

Kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon tiloissa järjestetyn yksityisen terveydenhuollon palveluiden kustannusten korvaamisen edellytyksenä on, että tilojen vuokranantaja on ilmoittanut Kansaneläkelaitokselle vuokraussopimuksen tehneen palvelun antajan yksilöintitiedot sekä toimipaikkaa ja vuokrasopimuksen kestoja koskevat tiedot. Tilojen vuokranantajan on huolehdittava siitä, että tilojen vuokraaminen ei vaaranna kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon lakisääteistä toimintaa.

Osakeyhtiötä, jonka enemmistöomistajana on yksi tai useampi kunta tai kuntayhtymä, pidetään tässä pykälässä tarkoitettuna yksityisenä terveydenhuollon palveluiden antajana, jos muun kuin kunnan tai kuntayhtymän omistusosuus on yhteensä vähintään 25 prosenttia yhtiön osakepääomasta. Muun kuin kunnan tai kuntayhtymän omistusosuutta ei kuitenkaan edellytetä, jos yhtiöittäminen on tehty kuntalain (410/2015) 126 §:n 1 momentissa säädetyn yhtiöittämisvelvollisuuden täyttämiseksi.

5 luku Lääkekorvaukset

8 § Vuosiomavastuu ja oikeus lisäkorvaukseen

Jos saman kalenterivuoden aikana alkuomavastuun ja vakuutetulle tämän luvun mukaan korvatuista lääkkeitä, kliinisistä ravintovalmisteista sekä perusvoiteista korvaamatta jääneiden korvauksen perusteena olevien kustannusten yhteismäärä ylittää 572 euroa (*vuosiomavastuu*), vakuutetulla on oikeus ylittävältä määrältä lisäkorvaukseen. Lisäkorvaus on 100 prosenttia 2,50 euron lääkekohtaisen omavastuun ylittävältä osalta.

7 luku Päivärahaetuuksien saamisen yleiset edellytykset

4 § Työntäjän oikeus päivärahaetuuteen

Mitä edellä on säädetty työnantajasta ja työsuhteesta, sovelletaan myös silloin, kun vakuutetulla on oikeus keskeyttää luottamustoimensa hoitaminen työkyvyttömyyden, raskauden tai synnytyksen taikka lapsen hoidon vuoksi ja saada tältä ajalta luottamustoimen palkkiota.

9 luku Vanhempainpäivärahat

2 § Äitiysraha

STM luonnos 22.8.2018

Vakuutetulla, jonka raskaus on kestänyt vähintään 154 päivää, on oikeus saada raskauden ja synnytyksen perusteella äitiysrahaa.

3 § Äitiysrahakausi

Äitiysrahan maksaminen varhennettuna 31–50 arkipäivältä ennen laskettua synnytysaikaa edellyttää, ettei vakuutettu ole tuona aikana ansiotyössä tai muussa omassa työssä lukuun ottamatta omassa kotitaloudessa tehtävää työtä. Ansiotyössä olemisena ei pidetä vanhemman toimimista kuntalain (410/2015) 69 §:ssä tarkoitettuna luottamushenkilönä lukuun ottamatta mainitun lain 80 §:ssä tarkoitettuja päätoimisia ja osa-aikaisia luottamushenkilöitä.

6 § Isyysraha

Isyysrahaan on oikeus lapsen isällä, joka osallistuu vanhempainpäivärahaan oikeuttavan lapsen hoitoon eikä ole tänä aikana ansiotyössä tai muussa omassa työssä lukuun ottamatta omassa kotitaloudessa suoritettavaa työtä. Isyysrahaan on kuitenkin oikeus opiskelijalla, jos hänen voidaan katsoa opintotukilain mukaisen opintorahan saamisesta huolimatta osallistuvan lapsensa hoitoon. Ansiotyössä olemisena ei pidetä vakuutetun toimimista kuntalain (410/2015) 69 §:ssä tarkoitettuna luottamushenkilönä lukuun ottamatta mainitun lain 80 §:ssä tarkoitettuja päätoimisia ja osa-aikaisia luottamushenkilöitä.

7 § Isyysrahakausi

Isyysrahaa maksetaan yhteensä enintään 54 arkipäivältä, kuitenkin siten, että äitiys- ja vanhempainrahakaudella isyysrahaa maksetaan yhteensä enintään 18 arkipäivältä. Äitiys- ja vanhempainrahakaudella maksettava isyysraha voidaan jakaa enintään neljään jaksoon. Äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella maksettava isyysraha voidaan jakaa enintään kahteen jaksoon. Oikeus isyysrahaan jatkuu, kunnes lapsi täyttää kaksi vuotta tai adoptiolapsen hoitoon ottamisesta on kulunut kaksi vuotta.

Jos samalla kertaa syntyy tai adoptoidaan yhtä useampi lapsi, pidennetään isyysrahakautta 18 arkipäivällä kutakin yhtä useampaa lasta kohti. Isyysrahaa maksetaan kuitenkin yhteensä enintään 105 arkipäivältä. Tässä momentissa tarkoitettut isyysrahapäivät voi käyttää äitiys- ja vanhempainrahakaudella ottaen kuitenkin huomioon mitä 1 momentissa on säädetty isyysrahajaksojen määrästä.

Isyysrahaa maksetaan uuden lapsen syntymään tai adoptioon perustuvalla äitiys- ja vanhempainrahakaudella aikaisemman tai aikaisempien lasten perusteella enintään 24 arkipäivältä. Tällöin aikaisemman lapsen tai aikaisempien lasten syntymään tai adoptioon perustuvat isyysrahapäivät on pidettävä yhdessä jaksossa.

Jos lapsen äidille on maksettu vanhempainrahaa 10 §:n 5 momentin perusteella, on isyysrahaan oikeus vain siltä osin kuin 10 §:n 5 momentin mukaisia vanhempainrahapäiviä on jäljellä. Kuitenkin, jos vakuutettu on tullut oikeutetuksi isyysrahaan isyyden vahvistamisen tai adoption perusteella sen jälkeen, kun äidille on jo maksettu vanhempainrahaa 10 §:n 5 momentin perusteella, on vakuutetulla oikeus isyysrahapäiviin tämän pykälän mukaisesti.

10 § Vanhempainrahakausi

Äidin vanhempainrahakautta pidennetään hakemuksesta 54 arkipäivällä, jos 1-3 momentissa säädetyn vanhempainrahakauden päättyessä ei ole 1 §:n 2 momentissa tai 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua vakuutettua, johon sovelletaan isyysrahaa koskevia säännöksiä. Kuitenkin jos isyysrahaan oikeutetulle vakuutetulle on jo maksettu isyysrahaa, on äidillä oikeus tässä momentissa tarkoitettuihin vanhempainrahapäiviin vain siltä osin kuin isyysrahapäiviä olisi jäljellä. Äidin oikeus tässä momentissa tarkoitettuihin vanhempainrahapäiviin päättyy, jos 1 §:n 2 momentissa tai 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu vakuutettu tulee oikeutetuksi isyysrahapäiviin. Jos samalla kertaa syntyy tai adoptoidaan yhtä useampi lapsi, pidennetään äidin vanhempainrahakautta vastaavasti kuin mitä on säädetty 7 §:n 2 momentissa.

11 § Adoptiovanhemman vanhempain- ja isyysraha

Adoptiovanhemman vanhempainrahaan ja osittaiseen vanhempainrahaan on oikeus vakuutetulla, joka on ottanut hoitoonsa lapsen adoptiotarkoituksessa. Adoptiovanhemman vanhempainrahaan on oikeus sopimuksen mukaan joko adoptiovanhemmalla tai vakuutetulla, joka on avioliitossa adoptiovanhemman kanssa eikä asu välien rikkoutumisen vuoksi hänestä erillään. Oikeutta adoptiovanhemman vanhempainrahaan ei kuitenkaan ole vakuutetulla, joka on ottanut lapsen adoptiolapsekseen ja on avioliitossa adoptiolapsen vanhemman tai adoptiovanhemman kanssa.

Adoptiovanhemman vanhempainrahaan oikeutetulla adoptioisällä on oikeus isyysrahaan siten kuin 6 ja 7 §:ssä säädetään.

Jos kaksi adoptiovanhemman vanhempainrahaan oikeutettua adoptioisää tai adoptioäitiä ovat yhdessä ottaneet lapsen adoptiolapsekseen, oikeus isyysrahaan on 2 momentista poiketen toisella adoptiovanhemmista vanhempien sopimuksen mukaan. Jos kaksi adoptioisää tai kaksi adoptioäitiä eivät enää ole avioliitossa tai asuvat välien rikkoutumisen vuoksi erillään, oikeus adoptiovanhemman vanhempainrahaan on sillä adoptiovanhemmalla, joka vastaa lapsen hoidosta. Mitä 6 ja 7 §:ssä sekä 11 luvun 9 §:ssä säädetään isästä, sovelletaan myös isyysrahaan oikeutettuun adoptioäitiin.

Adoptiovanhemman vanhempainrahan tai osittaisen vanhempainrahan edellytyksenä on, että adoptiovanhempi esittää lapsen hoitoon ottamisesta adoptiolaisissa (22/2012) tarkoitetun adoptioneuvonnan tai kansainvälisen adoptiopalvelun antajan todistuksen. Kansainvälisessä adoptiossa adoptiovanhemman vanhempainrahan tai osittaisen vanhempainrahan edellytyksenä on, että adoptiovanhemmalle tai lapseksiottajalle on myönnetty adoptiolain 41 §:ssä tarkoitettu adoptiolautakunnan lupa. Adoptiovanhemman vanhempainrahaan ei ole oikeutta, jos lapsen sijaishuolto on ennen adoptiota järjestetty lastensuojelulain (417/2007) 49 §:n mukaisesti perhehoitona tai 81 §:n nojalla yksityisenä sijoituksena adoptiovanhemman luona.

12 § Adoptiovanhemman vanhempainrahakausi

Adoptiolapsen hoidon johdosta adoptiovanhemmalle tai hänen aviopuolisolleen maksetaan vanhempainrahaa tai osittaista vanhempainrahaa enintään 233 arkipäivältä lapsen hoitoon ottamisesta lukien. Vanhempainrahakautta pidennetään siten kuin 10 §:n 3 momentissa säädetään, jos samalla kertaa on otettu hoidettavaksi useampia adoptiolapsia. Adoptioäidin vanhempainrahakautta piden-

netään siten kuin 10 §:n 5 momentissa säädetään, jos tässä momentissa säädetyn vanhempainrahakauden päättyessä ei ole 1 §:n 2 momentissa, 11 §:n 2 momentissa tai 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua vakuutettua, johon sovelletaan isyysrahaa koskevia säännöksiä.

14 § Lapsen kuoleman tai lapsen adoptiolapseksi luovuttamisen vaikutus vanhempainpäivärahaan

Jos lapsi syntyy kuolleen taikka jos lapsi tai adoptiolapsi kuolee:

- 1) äitiysraha maksetaan äitiysrahakauden loppuun ja isyysraha maksetaan 18 arkipäivältä lapsen kuolinpäivän jälkeen, enintään kuitenkin isyysrahakauden tai sen jakson loppuun;
- 2) vanhempainraha ja osittainen vanhempainraha maksetaan 12 arkipäivältä lapsen kuolinpäivän jälkeen, enintään kuitenkin vanhempainrahakauden loppuun saakka;
- 3) vanhempainraha maksetaan pidennetyn vanhempainrahakauden loppuun, jos samalla kertaa syntyneistä lapsista elää vanhempainrahakauden alkaessa vähintään kaksi.
- 4) isyysraha maksetaan 18 arkipäivältä lapsen kuolinpäivän jälkeen, enintään kuitenkin isyysrahakauden tai sen jakson loppuun. Jos yksi tai useampi samalla kertaa syntyneistä lapsista kuolee, ei 7 §:n 2 momentin mukaista isyysrahan pidennystä makseta kuin eloonjääneistä lapsista.

Jos lapsi luovutetaan pois äitiysrahakauden aikana tarkoituksella antaa hänet adoptiolapseksi, äitiysrahaa maksetaan äitiysrahakauden loppuun. Jos luovutus tapahtuu isyys- tai vanhempainrahakauden taikka osittaisen vanhempainrahakauden aikana, oikeus vanhempainpäivärahaan päättyy luovuttamispäivää seuraavasta päivästä lukien.

11 luku Päivärahaetuuksien määrä

7 § Sairaus- ja vanhempainpäivärahan sekä erityishoitorahan vähimmäismäärä

Sairaus- ja vanhempainpäivärahan sekä erityishoitorahan vähimmäismäärä on 25,88 euroa arkipäivältä. Tätä rahamäärää tarkistetaan siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa säädetään. Päivärahan vähimmäismäärää koskeva rahamäärä vastaa sitä kansaneläkeindeksin pistelukua, jonka mukaan vuoden 2010 tammikuussa maksettujen kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

8 § Ansiotyössä ja omassa työssä olon vaikutus vanhempainpäivärahan määrään

Äitiys- ja vanhempainraha maksetaan äidille vähimmäismäärän suuruisena, jos äiti on samanaikaisesti ansiotyössä tai omassa työssä lukuun ottamatta omassa kotitaloudessa suoritettavaa työtä tai opiskelee päätoimisesti ja saa opintotukilain mukaista opintorahaa. Vastaavasti menetellään isälle maksettavan vanhempainrahan osalta. Mitä tässä pykälässä säädetään, ei kuitenkaan sovelleta osittaiseen vanhempainrahaan. Ansiotyössä olemisena ei pidetä vanhemman toimimista kuntalain (410/2015) 69 §:ssä tarkoitettuna luottamushenkilönä lukuun ottamatta mainitun lain 80 §:ssä tarkoitettuja päätoimisia ja osa-aikaisia luottamushenkilöitä.

15 luku Toimeenpanoa koskevat säädökset

STM luonnos 22.8.2018

20 § Ilmoitukset olosuhteiden muutoksista

Jos etuuden saajan olosuhteissa tapahtuu sellainen muutos, joka vaikuttaa oikeuteen saada etuutta tai pienentää etuuden määrää, hänen tulee viipymättä ilmoittaa muutoksesta Kansaneläkelaitokselle. Tällaisia olosuhteiden muutoksia ovat:

- 1) jos vakuutettu ryhtyy päivärahaetuuskaudella ansiotyöhön tai omaan työhön;
- 2) jos äitiysraha halutaan maksettavan isälle vanhempainrahana 9 luvun 13 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa tai äidin kuoleman vuoksi;
- 3) oikeus tämän lain mukaisen etuuden saamisen estävään tai etuutta vähentävään muun lain perusteella maksettavaan etuuteen alkaa;
- 4) vakuutettu alkaa saada korvausta tämän lain mukaisista korvattavista kustannuksista muun lain perusteella;
- 5) vakuutetun oikeus päivärahaan päättyy tämän lain 8 luvun 5 §:ssä tai 9 luvun 15 §:ssä tarkoitetun rajoituksen vuoksi;
- 6) vakuutettu muuttaa pois Suomesta;
- 7) yrittäjien eläkelain tai maatalousyrittäjien eläkelain mukainen vakuutus lakkaa olemasta voimassa tai vakuutetun työtulon määrä muuttuu palkanmaksukaudella;
- 8) vakuutetun osa-aikatyötä koskeva sopimus päättyy kesken osasairauspäivärahakauden; sekä
- 9) muu vastaava muutos olosuhteissa, joista vakuutetun on tullut ilmoittaa etuutta hakiessaan.

16 luku Työpaikkakassat

1 § Työpaikkakassa

Tässä laissa työpaikkakassalla tarkoitetaan vakuutuskassalain (1164/1992) mukaista vakuutuskaassaa, jonka toimintapiiriin kuuluvat saman työnantajan palveluksessa olevat työntekijät ja jonka toimintapiiriin lisäksi voivat kuulua lisäetuuksien saajina saman työnantajan palveluksesta eläkkeelle siirtyneet työntekijät. Työpaikkakassalla on oikeus toimia tässä laissa säädettyjen korvauksien ja etuuksien antajana jäsenilleen tai heille ja heidän perheenjäsenilleen lukuun ottamatta luvussa 14 säädettyä vuosilomakustannuskorvausta. Kansaneläkelaitos maksaa sairausvakuutusrahaston varoista työpaikkakassan myöntämät tämän lain mukaiset päivärahaetuedet. Työpaikkakassasta on soveltuvien osin voimassa, mitä tässä laissa tai Kansaneläkelaitoksesta annetussa laissa (731/2001) säädetään Kansaneläkelaitoksesta. Muutoin siitä on voimassa vakuutuskassalaki.

2 § Työpaikkakassojen toiminnan rahoitus

Kansaneläkelaitoksen on suoritettava sairausvakuutusrahaston varoista työpaikkakassan käytettäväksi ennakkoina määrä, jonka kassan arvioidaan tarvitsevan tämän lain mukaisten korvauksien suorittamiseen lisättynä sillä hallintokulujen määrällä, mitä Kansaneläkelaitokselle arvioidaan vastaavasti näitä kuluja aiheutuvan. Työpaikkakassan on vuosittain tehtävä etuuksien maksamista varten käytettävikseen Kansaneläkelaitokselta saamistaan varoista tilitys siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

19 luku Tietojen saamista ja luovuttamista koskevat säännökset

5 § Tietojen luovuttaminen eräissä tapauksissa

Kansaneläkelaitoksella on oikeus antaa salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä:

- 1) vakuutetun lääkkeitä koskevia tietoja lääkkeen määränneelle terveydenhuollon ammattihenkilölle, jos vakuutettu on Kansaneläkelaitoksen antamasta huomautuksesta huolimatta toistuvasti hankkinut lääkkeitä hänen ja muiden terveydenhuollon ammattihenkilöiden määräyksillä enemmän kuin sairauden hoito edellyttää;
- 2) apteekkeille niiden vakuutettujen nimet ja henkilötunnukset, joille lääkekorvausta ei suoriteta 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettua tilitysmenettelyä soveltavien apteekkien välityksellä;
- 3) Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskukseen sille kuuluvien tehtävien suorittamista varten tiedon lääkäristä, joka toistuvasti on määrännyt lääkkeitä huomattavasti enemmän kuin tässä laissa tarkoitettuun sairauden hoitoon nähden on tarpeellista;
- 4) 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettua tilitysmenettelyä soveltavalle apteekille lääkkeen ostotilanteessa tai palvelujen tuottajalle 3 luvussa tarkoitettua hoito- tai tutkimuskäynnin tai 4 luvussa tarkoitettua matkan yhteydessä henkilön etu- ja sukunimitiedot, tiedon siitä, onko henkilö työpaikkakassan jäsen ja onko hän vakuutettu; jos henkilö on vakuutettu tai hänellä on muun lainsäädännön nojalla oikeus sairaanhoitokorvauksiin Suomessa, Kansaneläkelaitos voi lisäksi antaa apteekille tiedon siitä, voiko apteekki luovuttaa lääkkeitä vakuutetulle sairausvakuutuskorvauksen määrällä vähennettyyn hintaan, sekä tiedot henkilölle myönnettyistä lääkkeiden erityiskorvausoikeuksista, kliinisten ravintovalmisteiden korvausoikeuksista sekä rajoitetusti peruskorvattavien lääkkeiden peruskorvausoikeuksista ja alkuomavastuun kertymisestä ja vuosiomavastuun täyttymisestä sekä kuljetuspalvelujen tuottajalle tiedon matkakustannusten vuotuisen omavastuusuuden täyttymisestä;
- 5) matkojen yhdistelypalvelua koskevan sopimuksen perusteella matkojen yhdistelyä suorittavalle henkilön etu- ja sukunimitiedot, tiedon siitä, onko henkilö työpaikkakassan jäsen ja onko hän vakuutettu; jos henkilö on vakuutettu, Kansaneläkelaitos voi lisäksi antaa sopimuksen perusteella matkojen yhdistelyä suorittavalle vakuutetun osoitteen, tiedon matkakustannusten vuotuisen omavastuusuuden täyttymisestä sekä muut matkojen välityksessä välttämättömät vakuutetun tiedot;
- 6) julkisia terveystieteiden tutkimuskeskukseen antaville yksiköille rajat ylittävistä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) 20 §:ssä tarkoitettujen kustannusten korvaamiseksi tiedot henkilön kuulumisesta toisen valtion sosiaaliturvajärjestelmän piiriin;

7) 16 luvussa tarkoitettulle työpaikkakassalle työpaikkakassan jäsenen nimi ja henkilötunnus sekä tämän lain mukaisen etuuden tai lisäetuuden antamista varten välttämättömät tiedot. Jos työpaikkakassa antaa mainittuja etuuksia myös jäsenen perheenjäsenelle, on Kansaneläkelaitoksella oikeus antaa myös mainitun perheenjäsenen edellä mainitut tiedot työpaikkakassalle.

10 § Tekninen käyttöyhteys

Kansaneläkelaitoksella on sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 29 §:n 3 momentissa säädetään, oikeus mainitussa momentissa säädetyin edellytyksin avata tekninen käyttöyhteys henkilökisteriensä sellaisiin tietoihin, jotka sillä on oikeus antaa tämän luvun 5 §:n 1 momentin 2–5 ja 7 kohdan, 2 momentin tai 6 §:n perusteella mainituissa pykälissä tarkoitetuille tiedon saajille.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019. Lain 9 luvun 7 §, 10 §:n 5 momentti, 11 §, 12 §: 1 momentti ja 14 § sekä 15 luvun 20 §:n 1 momentti tulevat kuitenkin voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2019 ja niitä sovelletaan, kun ensimmäinen saman lapsen perusteella maksettava vanhempainpäivärahopäivä on lain tultua voimaan. Lain 2 luvun 3 § on voimassa 31 päivään joulukuuta 2022.

STM luonnos 22.8.2018

Laki takuueläkkeestä annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan takuueläkkeestä annetun lain (703/2010) 8 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 988/2017, seuraavasti:

8 § Takuueläkkeen määrä

Täysimääräinen takuueläke on 631,69 euroa kuukaudessa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 35 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) 35 § sellaisena kuin se on laissa 990/2017, seuraavasti:

35 § Ammatillisessa kuntoutuksessa olevan ja nuoren kuntoutusrahan vähimmäismäärä

Kuntoutuksen toteutumisen turvaamiseksi ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan ja nuoren kuntoutusrahan vähimmäismäärä on 29,16 euroa arkipäivältä, jollei kuntoutujalla muiden tämän lain säännösten nojalla ole oikeus määrältään tätä suurempaan kuntoutusrahaan.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

STM luonnos 22.8.2018

Laki työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä annetun lain (738/2009) 3 ja 4 § sekä 5 §:n 1 momentti,
sellaisena kuin niistä 3 ja 4 § ovat laissa 1051/2014 sekä 5 §:n 1 momentti laissa 87/2016,
kumotaan 10 a § sellaisena kuin se on laissa 1051/2014,
seuraavasti:

3 § Työeläkelakien mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen ansaintaraja

Työeläkelakien mukaista työkyvyttömyyseläkettä saavan työansiot eivät vaikuta työkyvyttömyyseläkkeen maksamiseen, jos:

- 1) täyden työkyvyttömyyseläkkeen saajan työansiot ovat enintään 40 prosenttia työkyvyttömyyden alkamista edeltäneestä vakiintuneesta keskiansiosta tai, jos edellä tarkoitettu 40 prosenttia vakiintuneesta keskiansiosta on vähemmän kuin takuueläkkeestä annetun lain (703/2010) 8 §:n 1 momentin mukainen täysimääräinen takuueläke, enintään yhtä suuret kuin täysimääräinen takuueläke kuukaudessa; tai
- 2) osatyökyvyttömyyseläkkeensaajan työansiot ovat enintään 60 prosenttia työkyvyttömyyden alkamista edeltäneestä vakiintuneesta keskiansiosta tai, jos edellä tarkoitettu 60 prosenttia vakiintuneesta keskiansiosta on vähemmän kuin takuueläkkeestä annetun lain 8 §:n 1 momentin mukainen täysimääräinen takuueläke, enintään yhtä suuret kuin täysimääräinen takuueläke kuukaudessa.

4 § Työeläkelakien mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen jättäminen lepäämään

Jos työeläkelakien mukaista työkyvyttömyyseläkettä saava on ansiotyössä ja tästä työstä saadut työansiot ylittävät sekä 3 §:ssä mainitun täysimääräisen takuueläkkeen suuruisen ansaintarajan kuukaudessa että 60 prosenttia työkyvyttömyyden alkamista edeltäneestä vakiintuneesta keskiansiosta, työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen keskeytetään ja eläke jätetään lepäämään eläkkeensaajan ilmoituksesta tai eläkelaitoksen aloitteesta.

Työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen aloitetaan eläkkeensaajan ilmoituksesta uudelleen, kun eläkkeensaaja lopettaa työnteon tai hänen työansionsa vähenevät alle 1 momentissa tarkoitettujen ansaintarajojen.

Jos 1 momentissa tarkoitettujen työansioiden arvioidaan ylittävän yli vuoden ajan sekä 3 §:ssä tarkoitetun täysimääräisen takuueläkkeen suuruisen ansaintarajan että 40 prosenttia työkyvyttömyyden alkamista edeltäneestä vakiintuneesta keskiansiosta, täysi työkyvyttömyyseläke muutetaan osatyökyvyttömyyseläkkeeksi muutosta seuraavan kuukauden alusta.

5 § Kansaneläkelaitoksen myöntämän työkyvyttömyyseläkkeen ansaintaraja ja eläkkeen jättäminen lepäämään

Kansaneläkelain mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen ja takuueläkkeestä annetun lain 7 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdan sekä 2 momentin 2 kohdan mukaisen takuueläkkeen maksamiseen ei vaikuta,

STM luonnos 22.8.2018

jos eläkkeensaajan työansiot ovat enintään yhtä suuret kuin 3 §:ssä mainittu täysimääräinen takuueläke kuukaudessa. Jos eläkkeensaaja ansaitsee enemmän kuin 3 §:ssä mainitun täysimääräisen takuueläkkeen verran kuukaudessa, työkyvyttömyyseläkkeen ja takuueläkkeen maksaminen keskeytetään ja eläke jätetään lepäämään eläkkeensaajan ilmoituksesta tai Kansaneläkelaitoksen aloituksesta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.